

HET HOTEL D'HANE-STEENHUYSE TE GENT

door

B. BAILLIEUL en M. DAEM

Een patriciërshuis in de spiegel van huis- en straatnamen

In het kader van een studie gewijd aan het woonhuis van de graven d'Hane te Gent, vinden we het passend, vooraf kennis te maken met het milieu waarin het gebouw ontstaan en gegroeid is. Wanneer we het gedeelte Veldstraat, vanaf de hoek van de Voldersstraat tot en met de Bonte Leeuwstraat, pogen te reconstrueren aan de hand van archiefdocumenten, dan zien we enerzijds dat op dit miniem stadsgedeelte voorname families hebben gewoond of er een huis en erve hadden. Ongetwijfeld gaven hun woningen en tuinen een spiegelbeeld van hun familiestanding en beroep. Anderzijds vonden we ook sporen van geestelijke instellingen, nl. de aanwezigheid van derde ordeningen die in functie van de „weverie” aan armenzorg deden.

Wat we nu nog op die plaats uiterlijk te zien krijgen, behoort hoofdzakelijk tot de 18de en 19de eeuw. Uit een voorlopig archeologisch onderzoek in het hotel d'Hane en in de aanpalende gebouwen : de apotheek links, twee winkelhuizen rechts tot aan de Bonte Leeuwstraat, treffen we nog duidelijk elementen aan van een middeleeuwse architectuur in de kelders en aan de zijmuur van de Bonte Leeuwstraat.

I. EEN VLUCHTIGE, ALGEMENE BLIK IN DE VELDSTRAAT

In de twaalfde eeuw was de Veldstraat een open ruimte, een 'Veld' waarop hofsteden stonden. Vrij vlug werd doorheen dit gebied een straat getrokken als verbinding van de Koornmarkt met de Kouter. Dit plein, aanvankelijk een paardenmarkt, evolueerde in de 18de en 19de eeuw tot de promenadeplaats bij uitstek van de bourgeoisie.

Het is dan ook niet te verwonderen dat in de onmiddellijke omgeving prachtige herenhuizen ontstonden : hotel Falligan op de Kouter ; de hotels Clemmen, Schamp, d'Hane in de Veldstraat. In de 18de eeuw is er reeds sprake van handelsactiviteiten die in de 19de en 20ste eeuw werden geïntensifieerd en gericht waren op de mondaine burgerij. De evolutie in de uitstalramen bevestigen dit gegeven. Terwijl in de 18de eeuw de toonkasten aan de bestaande raamopeningen werden geplaatst, introduceerde de empirestijl (1800-1840) een nieuw type winkelpui : de totale gevelbreedte van de gelijkvloerse verdieping werd aangepast. De beglaasde oppervlakten werden groter, de winkelpanden werden verruimd, elementen die wezen op een welvarende handel die pas vanaf 1825 goed op gang kwam.

Door de evolutie in de glasindustrie, de metaal- en ijzernijverheid werden steeds grotere vitrines geconstrueerd. Immense verkoopruimten met grote overspanningen werden gerealiseerd. Hoge gietijzeren zuilen vormden de enige draagpunten van de verdiepingen. De Veldstraat verkreeg grootse allures, de afmetingen der winkelpuien werden indrukwekkend. Soms werd gans de gevel verbouwd en versierd als reclame-middel om de massa in de verkoopruimte te lokken.

Ook de prachtige 18de-eeuwse herenhuizen ontsnapten niet aan deze snel opkomende modetendensen: Drukker Vander Haeghen liet zijn handelsgeest primeren boven de statige ongereptheid van zijn woonhuis, het voormalige hotel Clemmen.

Het gelijkvloers werd doorbroken door een banale winkelpui voor boekenverkoop¹. Sporen hiervan zijn niet meer merkbaar. In 1852 werd de gevel opnieuw in zijn oorspronkelijke toestand gebracht.

Ook het hotel Schamp werd op het gelijkvloers tot winkels verbouwd. Hierbij werd overvloedig gebruik gemaakt van gietijzeren zuiltjes en geprefabriceerde sierelementjes in de glasroedenkader².

Lakenhandelaar Hubert Papillon, Veldstraat 68, verbouwde niet alleen de benedenverdieping van zijn woning, een Lodewijk XIV-herenhuis, tot winkel, maar richtte bovendien op de verdieping een neo-Renaissance Salon in met motieven die volkomen inspeelden op zijn beroep. Dit salon bleef bewaard. Hij liet tevens prachtige reclamekaartjes vervaardigen op geporseleind karton om zijn zaak te propageren³.

Naast hotel Clemmen bevond zich in de middeleeuwen een Romaans steen, het huis met de twee torens genoemd. Het was in 1376 bewoond door Jan Uutenhove en later door Pieter Sersimoens, vooraanstaande burgers in het Gentse gemeentelven. In 1770 liet de toenmalige eigenaar, Gudwalus Seiger, abt van de St.-Pietersabdij, het pand slopen voor de bouw van het monumentale neo-classicistisch herenhuis dat nu nog bewaard is.

Op de hoek van de Voldersstraat en de Veldstraat, waren reeds in de 18de eeuw een drukker en een boekhandelaar gevestigd. Nu nog kan men er een librerie terugvinden. Bij de verbreding van de Hoornstraat in 1860, werden diverse winkelpanden gesloopt: L. Thienpondt had er o.m. een gerenommeerde winkel van interieurdecoratie. Wie ijzerwaren zocht kwam onvermijdelijk bij Dutry Colson terecht, Veldstraat 10-32.

In het begin van de 20ste eeuw werd de verkoopsoppervlakte van de grote kledingzaak „Au coin de Rue” bijna verdubbeld⁴.

Door de verbredingswerken tussen de Koornmarkt en de Hoornstraat in 1880, werd de Veldstraat een winkelstraat met standing⁵.

(1) *Stadsarchief (SAG)*, reeks G 12 nr. 2715 (1841).

(2) *SAG*, reeks G 12 litt. C2 (1891).

(3) *Museum voor Sierkunst*, verz. porseleinkaartjes. Verz. De Vriendt (J.).

(4) *SAG*, reeks G 12 litt. C23 (1904).

(5) BOGAERT C., LANCLUS K., DESEYN G., *Van Winkelen en Puien*. In: *M. en L.*, jg. 2, nr. 1, 1982, p. 12-41. De evolutie van de winkelpuien in de Veldstraat werd met bouwvoorvragen getoond tijdens een tentoonstelling in het informatiecentrum Stadsvernieuwing, juli 1983. Samenstelling: B. Baillieul, G. Deseyn.

Zoals reeds gezegd, hebben we uit deze straat een miniem gedeelte gelicht en uitvoerig besproken.

De rijkdom aan geschiedenis, voor een groot gedeelte nog ongekend, die de archieven ons gaven over de huizen tussen de Voldersstraat en de Bonte Leeuwstraat, was onvoorstelbaar groot en geniet in deze bijdrage onze zeer bijzondere aandacht

II. VELDSTRAAT 45 - 59

A. *Hotel Schamp - Hof van Lovendegem*

Beroemde families, vaak aan elkaar verwant, waren eigenaar van het grote complex dat de hoek Voldersstraat - Veldstraat in beslag nam en paalde aan het latere hotel d'Hane.

In een eerste vermelding uit 1376 treffen we Justaes de Coeman als eigenaar aan⁶. In 1492 is er sprake van twee woningen. Eén van de eigenaars, ridder Ryncquaert van Liedekerke, heer van Heule, gaf aan zijn bezit de naam „Hof van Heule” mee⁷.

Zijn afstammeling Philips van Liedekerke, gehuwd met Maria van der Gracht, verkocht in 1557 zijn woonst en alle huurhuisjes aan Jan Bertolfz, lid van de Raad van Vlaanderen en raadsheer aan het hof. Uit de koopacte bleek dat het huis sinds lang de naam „van der Gracht” droeg⁸.

In 1575 werd Joos Huysman, raadsheer aan het hof, de nieuwe eigenaar. Onmiddellijk belaste hij het huis met een rente ten voordele van Jozine van der Beke, weduwe Jan van der Gracht⁹. Het huis paalde aan het eigendom van Loys van Havere dat later zou toebehoren aan de familie d'Hane.

Loys van Havere had toegestaan dat raadsheer Huysman een „comptoir” en andere nieuwe gebouwen mocht optrekken tussen beide huizen op de muur die zijn eigendom was. Doordat de metselaars in de uitvoering het gesloten akkoord te buiten gingen, werd een proces aangespannen voor de Raad van Vlaanderen. Er werd vastgesteld dat er in de muur gekapt was; het welven van de „vouten” van de comptoir geschiedde buiten de muur; de gevel werd geplaatst op de uiterste kant van de muur op het erf van Van Havere; er werden ankers gestoken in de voute beneden en in de gevel. In rechtsgeding werd beslist dat Joos Huysman en zijn nakomelingen geen enkel recht konden doen gelden op de muur van Loys van Havere.

Deze overeenkomst werd gesloten op 27 april 1577 en was voor

(6) *SAG, jaarregister Keure 1376-1377, f° 14 v°.*

(7) *SAG, ibidem 1492-1493 f° 10.*

(8) *SAG, ibidem 1557-1558 f° 74 v°.*

(9) *SAG, familiearchief d'Hane, uittreksel landboek 1575.* Doordat de inventarisatie van het familiearchief nog niet voltooid is, kunnen we de definitieve nummering nog niet opgeven. Daarom wordt telkens het jaartal en een specificatie van het document opgegeven.

Loys van Havere en voor de latere bezitters van het huis, waaronder de familie Triest, van Hoobrouck en d'Hane, belangrijk. Zo is het te verklaren dat dit perkament als een bewijsstuk van eigendomsrecht bewaard bleef in het familiearchief d'Hane.

Na de dood van Joos Huysman ging men over tot de verdeling van het huis (1597 - 1598) en werd het betwiste comptoir in 1626 aan raadsheer Bloys overgemaakt.

Het huis dat met een poort uitkwam in de Korte Meer werd ten slotte verkocht aan Gillis Billiet. Deze zou zich achteraan langsheen de „Mere” vestigen, terwijl de gedeelten vooraan in de Veldstraat bewoond werden door Hendrik De Mol en advocaat De Gryse.

In het begin van de 18de eeuw werd het complex tot drie herenhuisen in Lodewijk XIV-stijl omgevormd.

Het hoekhuis, nu een winkel van rookwaren, uit 1717, en de aanpalende woning, thans een grootwarenhuis, stonden achtereenvolgens bekend als hof van Lovendegem en hotel Schamp.

In het hoekhuis werd door Gillis Schamp, gehuwd met Justina Van Vaernewyck, in 1814 huisvesting verleend aan de afgezanten van de Verenigde Staten, die naar Gent gekomen waren om een traktaat af te sluiten met Engeland.

De familie Schamp bezat ook een buitengewone schilderijenverzameling die in 1840 openbaar werd verkocht.

De aanpalende woning Veldstraat nr. 47, werd vermoedelijk ontworpen door Bernard de Wilde als eigendom van Willem Schamp - De Romrée. De familie ontving er in 1815 de hertogin van Angoulême, dochter van Lodewijk XVI, toen ze haar oom, Lodewijk XVIII, een bezoek bracht.

In de 19de eeuw werd ook het hotel Schamp op het gelijkvloers tot winkel verbouwd en in 1898 volledig in twee panden gesplitst.

Haaks op dit herenhuis werd in 1714 een kleine halsgevel van drie traveeën gebouwd door Loeys Franciscus Dheyne, Heer van Waterdyck¹⁰. Ook hier werd de benedenverdieping in de loop van de 19de eeuw in een winkelruimte veranderd¹¹.

In 1906 werd het gebouw tot een coöperatief bedrijf aangepast¹². Later werd een deel van de woning bij het grootwarenhuis gevoegd.

Een ander deel, drie traveeën in de Veldstraat, werd afgebroken en vervangen door een recenter handelshuis, thans Paris XL.

B. *Huis Cokentrijs*

Met het huis Cokentrijs zetten we een eerste stap in het toekomstig hotel d'Hane. Huis en erve worden onder verschillende schrijfwijzen geciteerd: tkoketrijs, toecatris, cocketrijs, okentrijs. In het middelnederlands is „cokentrijs” een bekend woord. Het betekent „basilisk” d.i. fabel-

(10) *SAG*, reeks 535 : 332 nr. 18.

(11) *SAG*, reeks G 12 nrs. 6762 en 6768 eigenaar : Schoutteten-Heltzel, 1852, lakensnijder.

(12) *SAG*, reeks G 12 C90, 1906.

dier, slangdraak. In het volksgeloof was het een slangvormig beest met een gekroonde vogelkop, acht poten en sporen als van een haan; door een pad uitgebroed haneï; zijn oog doodde ieder die hem aanzag. In de heraldiek heeft de cokentrijs kop, borst en poten van een haan, de tong van een slang en vleermuisvleugels¹³.

De Cokentrijs lag naast het voormalige hof van Heule, ook huis van der Gracht genoemd; rechtover het huis met de twee torens, een Romaans steen gelegen naast het huidige Museum Van der Haeghen.

De Cokentrijs werd in de koopakten omschreven als een „steen loofve”, d.i. een herenhuis met tuin en achterhuizen.

Over de incorporatie van het middeleeuwse Cokentrijs in het latere hotel d'Hane bestaat er geen twijfel. De eerste bouwfasen zijn het duidelijkst terug te vinden in de kelder, een tweebeukige crypte, oorspronkelijk met drie traveeën, overkoepeld door een tongewelf in Doornikse breuksteen. De vroeggotische zuilen vertonen knopkapitelen.

De vroegste vermeldingen dateren uit 1360, toen het huis te koop werd gesteld¹⁴.

Een preciezere omschrijving vinden we terug in een koopacte van 1500 waarin de Cocketrijs als een stenen woning met een achterhuis, een tuin en een onbebouwd terrein beschreven werd, te lokaliseren tussen de Veldstraat, de Korte Meer en de Clopstege, een nauwe doorgang als verbindingsweg tussen de Veldstraat met de Korte Meer, ter hoogte van de huidige ingang van het monumentale herenhuis¹⁵.

In 1628 verkocht Joos Triest vier huizen aan Loys van Hoobrouck: de Cocketrijs en een aanpalende woning in de Veldstraat, de huizen van Olivier Meyne en van L. Bosschaert in de Korte Meer. Dit betekende een eerste groepering van huizen die later (1698) door J.B. d'Hane werden aangekocht.

C. De Belle

Naast de Cocketrijs en links van de verdwenen Clopstege lag de Belle. Dit in tegenspraak met de bevindingen van Frans de Potter die de Belle naast de Bonte Leeuwstraat situeert en dus buiten het huidige complex d'Hane¹⁶.

Vanaf de 15de eeuw vinden we er de familie Vaernewijck als eigenaar, een naam die in dezelfde periode ook opduikt in de geschiedenis van de Cocketrijs.

Na 1534 kwam de naam niet meer voor hoewel de akten wel verwezen naar de vroegere benaming¹⁷.

(13) TER LAAN, K., *Folkloristisch woordenboek*, 's Gravenhage, 1949, p. 21: basiliscus.

(14) SAG, *jaarregister Keure*, 30/1, 1360, f° 27, acte 5 januari 1360.

(15) SAG, *ibidem*, 301/66 f° 52 v°, acte 3 oktober 1500.

(16) DE POTTER, F., *Gent van den oudsten Tijd tot Heden*, Gent, 1884-1933, dl. 4, p. 111-114.

(17) „huys ende stede ... jeghens overe thuis metten tween turren ... voortyts gbenaeamt de Belle”. — SAG, *jaarregister Keure* 1534, f° 44: acte 27 juli 1534.

D. De Clopstege

Victor Fris geeft de volgende beschrijving: „*thans verdwenen straatje in de Veldstraat, rechtover het huis met de twee torens en waarschijnlijk thans begrepen in het hotel d'Hane de Steenhuyze. Men noemde deze steeg ook de Derde Ordenesteeg, omdat op den anderen boek van 't straatje in de 14de eeuw de broeders van St-Franciscus, die den derden regel onderhielden, woonden*”¹⁸. Het toponiem „clop” is vermoedelijk afgeleid van clopzuster, benaming van een geestelijke zuster of non¹⁹. In de volkskunde is die benaming blijven voortleven in „clopprentje” d.i. een bidprentje van de begijntjes. Hoogstwaarschijnlijk waren de zusters derde ordelingen gevestigd in de Veldstraat in de buurt van de fraters.

De ligging van de Clopstege is duidelijk merkbaar op de stadskaarten.

Ze mondde uit in de Korte Meer en liep parallel met de huidige Bonte Leeuwstraat en het Heilig Sakramentstraatje (afb. 9). Het steegje werd in 1586 opgenomen in het eigendom van Olivier Meyne uitgevend in de Korte Meer²⁰.

E. Derde Orde Veldstraat

Alvorens in bijzonderheden te treden voor de volgende huis- en straatnamen, achten we het noodzakelijk een brokje geschiedenis te wijden aan de fraters en zusters derde-ordelingen van Sint-Franciscus van Assisië. De straatnamen Clopstege, Derde-ordesteeg, Bonte Leeuwstraat, Nieuwstege, en de huisnamen Derde-orde, Bonte leeuw, de Bogaerd zijn innig verbonden met voornoemde zuster- en broederorde. De vroegere steegjes, — met uitzondering voor de Nieuwstege, thans Heilig Sacramentstraat, — en de huizen, erven en lochtingen zijn thans gedeeltelijk geïncorporeerd in een stadseigendom, waarop het hotel d'Hane-Steenhuise en twee aanpalende huizen, Veldstraat nr. 57 en 59 gebouwd zijn. We hebben de indruk dat de vertegenwoordiging van de zusters en fraters derde-ordelingen in de Veldstraat tot nog toe onvoldoende aandacht genoot. In het kader van onze studie over het patriciërshuis d'Hane-Steenhuise heeft deze religieuze gemeenschap en haar nederzettingen in de Veldstraat wel een rol gespeeld — hoe bescheiden dan ook — in het politieke, sociale en economische leven van onze stad. Vanaf het midden 14de eeuw loopt de rode draad van de benaming „Derde Orde Veldstraat”, tot en met de 18de eeuw, onder de eindbenaming: „De Bonte leeuw ofte Derde orde”.

De zusters en fraters derde-ordelingen leefden naar de geest van Sint-Franciscus van Assisië (1182 - 1226): armoede, zachtmoedigheid, goedheid, boetvaardigheid. Gedurende zijn leven werd, in 1221, de Derde Orde gesticht. Frater was de algemene benaming voor monnik, alsook

(18) FRIS, V., *De oude straatnamen van Gent*, Gent, 1925, p. 52.

(19) VERWIJS, E. en VERDAM, J., *Middelnederlands woordenboek*, 1894, dl. 3, kol. 1585.

(20) SAG, *familiearchief d'Hane*, perkament 17 april 1586 „*nopens het straetkin tusschen mijn huus en het huus van Jan Stuitinck*”.

gebruikt voor een kloosterling die zich in voorbereiding bevond voor het priesterschap ²¹.

Volgens Sanderus deed de gemeenschap Derde Orde omstreeks 1304 haar intrede in Gent. Waar dit gebeurde weten we niet ²². Volgens Fr. De Potter zou de vroegste nederzetting in de H. Geeststraat van de Sint-Niklaasparochie — in 1321 — kunnen gesitueerd worden.

Ons vroegste spoor van hun aanwezigheid vonden we in de stadsrekeningen van 1339, in verband met uitgevoerde kasseiwerken „Item meester Boudine van den werke dat hij machte int straetkin baten (bachten) der derder ordinen, in de steghe bachten Sanders Ryms” ²³.

De vertegenwoordigers van de Derde-Orde Veldstraat zijn nog te achterhalen in het archief van de Sint-Baafskathedraal ²⁴. Uit één van deze documenten citeren we volgende bijzonderheden, gedateerd 1360. „kercmeesters vander kerken van Sente Niclaeus in Ghent, kennen ende verliën dat de broeders van den convente van der derde oerdinen die wonen in de vorseide prochie, hebben eenen vrie stede (vrije plaats) met eene saerke in de vorseide kerke — MCCC ende LX, tsvrindachs naer sente Baefsdach” ²⁵.

Deze periode uit de middeleeuwen valt samen met belangrijke gebeurtenissen op het politieke en economische vlak van de Gentse geschiedenis: de organisatie en de macht van de neringen; crisis textielnijverheid; Jacob van Artevelde aan de macht, heropbloei textielnijverheid, Gent speelt internationale rol; onderlinge strijd tussen kleine neringen, de grote nering van de wevers aan de macht.

De fraters derde-ordelingen Veldstraat waren grotendeels afhankelijk van de weverie. Hun werk en lot waren nauw met de nering verbonden. Om in het godshuis van de Veldstraat te mogen binnentreden moesten de kandidaat-fraters de toelating van het weversambacht hebben. Hun kleding bestond uit een kap en habijt van eigen fabricatie, want ze waren zelf wevers. Het Gentse grauwlagen was de gepaste grondstof voor kap en habijt ²⁶. Hun inkomsten werden gedeeld met armen en behoeftigen, hoofdzakelijk wevers. Het convent schijnt aanvankelijk wel eigen huizen te hebben gehad in de Veldstraat. Het was bedeed met bereningen van onroerende goederen, gelegen in de Stad en te Aalst. Jaarlijks betaalden zij een rente aan de persoon die zijn erf in onderpand gaf. Als hypotheekhouder kan het convent later eigenaar worden van het gehypothekeerde goed. Vanaf het midden van de 15de eeuw blijkt er verandering te zijn geweest in verband met het bezit van eigen huis of huizen in de Veldstraat. De gemeenschap kwam meer onder de voogdij van het ambacht

(21) BREBELS, J., *Verleden van huize Sint-Jan de Deo Gent*, Gent, 1974, p. 2.

(22) DIERICX, Ch., *Mémoires sur la ville de Gand*, Gent, 1815, dl. 2, p. 481-482, verwijzend naar SANDERUS, A., *Flandria Illustrata*, Keulen, 1641, dl. 1, p. 320.

(23) *SAG*, reeks 400/5, f° 73 v°, 1339.

(24) Deze informatie voor de jaren 1348, 1351, 1358, 1359 en 1360 werd ons overgemaakt door dr. M. GYSSELING, *Rijksarchief Gent (RAG)*, *St.-Baafskathedraal, recompense*, nrs. 850A, 882A, 964A, 987, 1017A.

(25) DE POTTER, F., *Second Cartulaire*, Gent, s.d., p. 82.

(26) BREBELS, J., *ibidem*, p. 7.

der wevers te staan, en het godshuis Derde Orde werd eigendom van het ambacht van de weverie.

De Derde Orde in de Veldstraat was blijkbaar een tweeledige gemeenschap. Er waren de fraters en lekebroeders, in het middelnederlands genoemd: beggaert, boggaert, begaert²⁷. De „paeters bogaerden” of „broeders vanden Bogaerden” stonden in dienst van de armen van de weverie. De huisnaam „Den Bogaert” vindt men in 1557 in de Veldstraat terug, vlakbij de bonten Leeuw, vermoedelijk een ambachtshuis van de weverie dat later door de fraters derde-ordelingen in huur wordt genomen.

Ook de „beginen” — vrouwelijk woord voor bogaert — waren in de Veldstraat vertegenwoordigd. We menen dit te kunnen afleiden uit de naam Clopsteghe, een straatje dat paalde aan een huis van de Derde Orde in de Veldstraat. Het toponiem „Clopsteghe” kan afgeleid zijn geweest van „Clop” of „clopsuster”, geestelijke zuster van de Derde Orde. Dit verdwenen straatje lag op de huidige gang en binnenkoer van het hotel d’Hane-Steenhuuse. Gemeenschappen van de zusters Derde Orde van Sint-Franciscus treffen we aan bij de grijze zusters Penitenten op Sint-Jacobs vóór 1440, en bij de grauwezusters of zusters Penitenten, Conceptionisten in de 14de eeuw.

Van latere datum zijn de grijze zusters van O.L.-Vrouw ten Doorne of Penitenten van Sint-Pieters, herkomstig uit Eeklo.

Van ’t ogenblik dat het convent Derde Orde Veldstraat huurder wordt van het ambacht weverie, zien we dat de fraters derde-ordelingen zelf een klooster gaan bouwen op Meerhem, een bijna onbewoond moerassig gebied. De fratergemeenschap op Meerhem zou de godsdienstonlusten niet overleven. In 1579 waren er nog drie fraters. In 1583 werd het vervallen klooster aan de kartuizers overgemaakt. Ze verbleven er tot 1792, datum van de afschaffing²⁸.

De huiszegel van de fraters derde-ordelingen was de afbeelding van Johannes de Doper met aureool, blootsvoets, bovenlichaam bekleed met kamelenhuid, houdt schaal in linkerhand met afbeelding van Lam Gods. Ingegrifte tekst: *Sigilum domus sancti Johannis in Gandavo in heremo tertii ordinis patris Francisci*. Het wapenschild van de fraters: op een veld van goud drie ijzeren bruine paasnagels²⁹.

Alvorens de huis- en straatnamen die verband houden met de Derde Orde Veldstraat verder te bespreken, wensen we de bijzondere aandacht te vestigen op drie documenten die het verleden van de Derde-Ordelingen in de Veldstraat belichten.

1. Renteboek van 1465

Dit boek werd geschreven door Dolin de Prater, procureur van het godshuis; zeer precies gaf hij een opsomming van de huizen eigendom

(27) VERWIJS, E. en VERDAM, J., *ibidem*, 1882, dl. 2, kol. 703.

(28) BREBELS, J., *ibidem*, p. 10.

(29) BREBELS, J., *ibidem*, p. 29.

van de Derde Orde Veldstraat en het ambacht van de weverie³⁰. Deze bevonden zich in de Clopstege, in de Veldstraat een hoekhuis, in de Derde Ordesteeg (nu Bonte Leeuwstraat) en in de Nieuwstege (nu H. Sacramentstraatje). De Derde-Ordelingen hadden een aantal verplichtingen die hoofdzakelijk bestonden uit het verrichten van betalingen aan de kapelaan, de deken van de weverie enz. en voor diverse onkosten van voedsel, drank en verwarming.

2. Ledenlijst van de gildebreders en -zusters, 1465

Deze lijst, eveneens opgemaakt door Dolin de Praterre, werd ingebonden met een renteboek van 1477³¹. De Derde-Ordegilde was een vereniging van godvruchtige leken die bepaalde initiatieven namen in verband met de verering van Sint Franciscus, waarvoor missen werden opgedragen, feesten georganiseerd, werken van barmhartigheid werden verricht, kristelijke begrafenissen bezorgd. Gilden konden ook eigendommen en renten bezitten, dit blijkt o.a. uit het voorgaande renteboek van 1465, waarin de Renten van „den gulde” vermeld worden. Ook in de ledenlijst werden dezelfde Renten van „den voors gulde van S. francoyse vander derde oordene in de Veltstrate” vermeld op St. Baafs en in de Savaenstrate op St. Pietersparochie. Uit de naamlijst van de gildeleden lijkt dat ze veelal behoren tot hetzelfde gezin: het „wif” of „gheselne” van de man, zijn zoon, zijn moeder. De gildeleden staan ingedeeld per parochie: St.-Jansparochie 33 leden, St.-Niklaas 52 leden, St.-Michiels 44 leden, St.-Jacobs 7 leden, St.-Baafs 3 leden, Wondelgem, Kaprijke en Dendermonde respectievelijk 1 lid. Een figuur waarop we later nogmaals zullen terugkomen en die we reeds hebben vernoemd in verband met de maker van het Renteboek van 1465 en het gildeboek, is Dolin de Pratre. Zijn naam staat ingeschreven als lid van de St.-Niklaasparochie „Dolin de pratre, Katheline de Selve dolins wif alias swiclmakers”. Het manuscript eindigt met de manier van kiezen van het bestuur: een deken en vier proviseerders „na de aude costume vanden gulde voors.”. Eerst de deken „synde broeder van binnen den hove”; twee proviseerders van de weverie en twee van de neringen, herkiesbaar om de twee jaar. Dekan en proviseerders zullen eens per jaar vergaderen op de eerstkomende zondag na de feestdag van Sint-Franciscus (8 oct.).

3. Acte van de Keure, 27 juni 1466³²

Dolin de Pratre beloofde het habijt van de orde aan te nemen.

Van de nering kreeg hij het beheer in handen van de ontvangsten en uitgaven van het godshuis, mits hiervan jaarlijks rapport te geven. Tijdens één van die vergaderingen werd vastgesteld dat hij zijn belofte niet nagekomen was en nogmaals verzekerde Dolin als frater te zullen intreden.

(30) *SAG*, reeks 195/3.

(31) *SAG*, *Archief Wolleweverskapel*, reeks 86/8b, nr. 449.

(32) *SAG*, *jaarregister Keure*, reeks 301/48 f° 124 v°.

Ditmaal werd zijn belofte geacteerd en het bestuur van de weverie benoemde hem levenslang als ontvanger van het convent.

Bij het acteren van deze belofte en deze benoeming worden de rechten en de plichten van de gemeenschap nog eens in herinnering gebracht, verwijzend naar „den Rooden bouke”.

Het Rode boek werd geschreven in 1360 „ende daer de selve goedinghen baten ende profiten inne ghenoopt ende ghescreven staen”. Dolin moet geven en betalen aan en voor elken broeder die in de gemeenschap komt, ten getale van vijf of zes personen, een extraatje „petanse” genoemd, d.i. een portie lekker eten verstrekt aan het lid van de broederschap. Dolin verstrekt nog andere voordelen: de toebereide eenvoudige spijs „pottage”; „berringhe” dit is brandstof en kaarslicht. De deken van de nering krijgt jaarlijks twee ponden groten; de ene helft op Kerstdag, de andere op St.-Jansdag (24 juni) om de herstelling van het godshuis te bekostigen. Het convent staat open voor de ambachtslieden, de wevers, die in het huis en op de erve hun vrijheden mogen uitoefenen zoals het van oudsher de gewoonte is. Aan deken en knape wordt een vergoeding betaald. Dolin moet ook het weefmateriaal, ten zijnen laste, in goede staat houden, o.a. „cammen”, „ryen ende ghetauwen metten thoebehoorten”. Hij mag de voordelen van het weven genieten en gebruiken.

Indien Dolin zich niet houdt aan de voorschriften, zoals ze in deze akte worden omschreven als ontvanger van het godshuis Veldstraat, zal hij van zijn taak worden ontheven.

Blijkbaar heeft Dolin dan toch het habijt aangetrokken. Zijn naam wordt nog vermeld als ontvanger-frater wanneer de kloostergemeenschap op Meerhem was gevestigd³³.

F. Godshuis Derde Orde

Deze benaming vinden we archivalisch terug in de verschillende steegjes van de Veldstraat: Clopstege, Derde Ordesteeg, Nieuustege. Blijkbaar waren er in de 14de eeuw twee nederzettingen: in de Nieuustege (thans H. Sacramentstraat) en in de Clopstege (thans verdwenen) en in het begin van de 15de eeuw ook Derde Ordesteeg genoemd. Het huis Derde Orde dat ons aanbelangt bevindt zich rechts van de Cocketrijs in de richting van het Bonte Leeuwstraatje en bereikte vermoedelijk ook de hoek van dit steegje.

In 1455 verhuurde het ambacht van de weverie het huis om er in te weven³⁴. Jan vander Stuermen werd in 1502 de nieuwe eigenaar. Toen bestond het godshuis uit een groot huis, twee kleine huisjes in de Veldstraat, een kelder onder de kapel, drie bedden tuingrond en een plaatsje tegenover de kapel om zijn as te leggen³⁵.

In 1540 werd het godshuis door Karel V verbeurd verklaard als eigen-

(33) BREBELS, J., *ibidem*, p. 8, 11, 12.

(34) SAG, *jaarregister Keure*, reeks 301/43, f° 130 : 29 juni 1455.

(35) SAG, *jaarregister Keure*, reeks 301/67 f° 133 v° : 11 april 1502.

dom van de weverie en in 1542 openbaar verkocht. Geleidelijk aan werd het eigendom in afzonderlijke woningen opgesplitst.

Zo zien we in 1600 Jacques Weytens en Jan van der Beke als nieuwe eigenaars.

Jan Weytens verkocht één huisje ervan aan Joost Triest die het in 1628 overmaakte aan Loys van Hoobrouc. Deze was op het ogenblik ook in het bezit gekomen van de „Cocketrijs” en twee andere huizen in de Korte Meer ³⁶.

Een ander deel van het voormalige godshuis „de Derde Orde”, eigendom van Jan Van der Beke, werd door vijf erfgenamen verkocht aan Adriaen Le Blon (1675) ³⁷.

Deze liet in 1705 de poort met de kamer erboven, uitgevend op de Veldstraat — en nu begrepen in het complex d'Hane — wijzigen. Ook zijn rechterbuur, Stephanus van Acker, verving de houten gevel voor zijn huis door een stenen ³⁸. Op dat ogenblik paalde de poort, eigendom van Adriaen Le Blon, links aan het woonhuis van Jan Baptiste d'Hane die in 1698 aldaar een aantal kleinere woningen opkocht ³⁹.

Geleidelijk aan vervaagde het begrip 'Derde Orde' en vanaf het begin van de 18de eeuw werd het huis de Derde Orde meer en meer vereenzelvigd met „de Bonten Leeuw”.

Het huis 'de Bonten Leeuw' werd echter gesitueerd op de hoek van de Bonte Leeuwstraat, vroeger ook Derde Ordesteeg genoemd.

In 1712 verkocht Jan van Coeckelaere „de bonten Leeuw”. Aan de ene zijde paalde het huis aan de woning van P. Stockman, terwijl aan de andere zijde het straatje naar de Korte Meer toe paalde ⁴⁰.

Na een korte leegstand kwam het huis in handen van Joannes de Waegenaere. Zijn erfgename Marie Francisca de Waegenaere verkocht de twee huizen (huis Stockman en de Bonten Leeuw) in 1786 aan koper-slager Hebbelynck die ze op zijn beurt verkocht aan Jan-Baptist d'Hane (1803) ⁴¹.

Meegaand met de evolutie van de Veldstraat als winkelzone met standing liet hij in 1845 zijn twee eigendommen verbouwen tot twee winkels in de gangbare „register”-stijl, met een privé-ingang naar het appartement op de verdieping ⁴². Thans zijn deze woningen, samen met het hotel d'Hane, stadseigendom geworden.

Enkel de kelders en de zijmuur in de Bonte Leeuwstraat herinneren ons aan de middeleeuwse geschiedenis van de huizen en maken deel uit van het archeologisch patrimonium van de 'Derde Orde'.

(36) SAG, *familiearchief d'Hane*, verkoopacte huizen 6 oktober 1628.

(37) SAG, *ibidem*, acte 22 oktober 1675. — RAG, *Oud Notariaat Jacob De Smet*, nr. 488.

(38) SAG, reeks 535 : 332/I, nr. 9 en 10.

(39) *Het Hotel d'Hane-Steenhuysse te Gent*. Gids voor de bezoeker. Gent, 1983, p. 5.

(40) SAG, *familiearchief d'Hane* : acte 12 december 1712.

(41) SAG, *familiearchief d'Hane* : acte 20 augustus 1803.

(42) SAG, reeks G 12/6.739.

G. De Derde Ordesteeg

Dit steegje werd in de archiefdocumenten lange tijd vereenzelvigd met de „Clopsteghe”, rechtover het huis met de twee torens. Het ene dankt zijn naam aan het godshuis van de fraters Derde Orde en het andere verwijst naar de 'cloppen' of zusters Derde-Ordelingen.

De vroegste sporen vinden we terug in de stadsrekeningen van 1339, toen in de steeg kasseiwerken werden uitgevoerd⁴³.

Beide benamingen werden voortdurend voor één en hetzelfde steegje gebruikt. Dat het echter dezelfde steeg betrof konden we afleiden uit de situering van „de Belle”. Deze woning paalde aan de „Cocketrijs” en vormde zeker tot 1407 de hoek van de Derde Ordesteeg⁴⁴. Later (o.a. in 1494) lokaliseerde men de Belle op de hoek van de Clopsteghe⁴⁵.

De Clopsteghe werd de definitieve benaming van het straatje, en we bemerken dat de oude benaming overging op een andere straat evenwijdig met de Clopsteghe en later te vereenzelvigen met de Bonte Leeuwstraat. De Clopsteghe werd in 1856 afgeschaft en bij het erf van stadsontvanger Olivier Meyne gevoegd.

H. De Bonte Leeuw

De vroegste benaming treffen we aan in 1317. „In den bonten Leu” is de huisnaam van een woning staande op een hofstede in de Veldstraat⁴⁶. De omschrijving verraaft het toen nog landelijk karakter van de wijk. De huisnamen „Bonten Leeuw” en „Derde Orde” hebben ongetwijfeld vanaf het midden der 15de eeuw veel met mekaar gemeen. We vermoeden dat de ambachtshuizen van de weverie, bewoond door de fraters Derde Orde, het wapen droegen van de weverie: rood veld, zilveren leeuw met gouden kroon, halsband en klauwen, rode tong, gouden weversspoelen. Op het eerste zicht is het wapen zeer kleurrijk en kan die bonte verscheidenheid wel aanleiding geweest zijn om het neringwapen te betitelen als „bonte Leeuw”. Het huis lag in de nabijheid van de Derde Orde. Het een juiste situering toekennen is tot de 17de eeuw moeilijk. Soms wordt De Bonten Leeuw rechts van het straatje, naast de Bonte Coe gesitueerd; andere bronnen verwijzen naar de linker hoek van het Bonte Leeuwstraatje.

Pas vanaf de tweede helft van de 17de eeuw kunnen we met zekerheid „de bonten Leeuw” situeren op de linkerhoek, naast het hotel d'Hane. In 1748 richt Johannes Fr. de Waegenaeer een aanvraag tot het stadsbestuur voor de verbouwing van de gewezen Bonten Leeuw. De muur

(43) SAG, reeks 400/5 f° 73 v°.

(44) „... in de Velstraete up den bouc vander steghen van den derden ordene, welc huus gheheeten es de belle”.

SAG, jaarregister Keure, reeks 301/19, dl. II, f° 43: acte 28 april 1407.

(45) Hoek van de Clopsteghe, huis genaamd de Belle.

SAG, jaarregister Keure, reeks 301/62 f° 72 v°: acte 10 april 1494.

(46) DE POTTER, F., *Second cartulaire de Gand*, Gent, s.d., p. 55: acte 18 october 1317.

in het straatje op de hoek van de Veldstraat zou hierbij gesloopt en herbouwd worden. Wanneer de oude funderingen nog in behoorlijke staat verkeerden, zou de nieuwe muur daarop geplaatst worden. Als materiaal zou men „careelsteen” gebruiken.

Om de kelder te verluchten werd een raam gestoken van ca. 60 cm breed met vier ijzeren staven. De kostprijs van de werken werden op 50 ponden geraamd ⁴⁷.

De uitvoering van deze opdracht is nog duidelijk te zien in de zijgevel van de bestaande handelszaak (afb. 14).

In 1763 kocht Emmanuel Ignace d'Hane diverse aanpalende huisjes in de Bonte Leeuwstraat van David 't Kint, Judocus Spillebaut en Anne Th. Papeleu voor afbraak ⁴⁸. Hij wilde een rechtlijnige muur optrekken om zijn domein af te sluiten. Ook deze muur bestaat nog steeds in het smalle Bonte Leeuwstraatje.

I. *Hotel d'Hane-Steenhuysse*

Uit wat voorafgaat blijkt dat dit prachtig herenhuis en de aanpalende huizen Veldstraat 57 en 59 gebouwd zijn op oudere woningen waarvan sommige wel een historische betekenis gehad hebben, o.a. Cockentrijs, de Belle, de Derde Orde, de Bonten Leeuw.

Hiervan vonden we sporen terug in de archivalia vanaf de 14de eeuw maar ook nog in de gebouwen zelf, waar enkele archeologische overblijfselen bewaard gebleven zijn.

Wij starten met de geschiedenis van het hotel in 1628, toen Joost Triest een huis en erf, eertijds vier huizen, verkocht aan Loys van Hoobrouck.

Die vier huizen waren: de Cockentrijs in de Veldstraat, een eigendom van Olivier Meyne in de Korte Meer, een huis van L. Bosschaert eveneens in de Korte Meer en het eigendom van J. Weytens in de Veldstraat. O. Meyne had het Clopsteegje in zijn eigendom opgenomen en het huis van J. Weytens was gesitueerd tussen de Cockentrijs en het Bonte Leeuwstraatje. Deze vier huizen zijn het begin geweest van het hotel gebouwd in 1768. De plattegrond van het patriciërshuis draagt zeer duidelijk de sporen van de middeleeuwse gebouwen. Deze reconstructie berust hoofdzakelijk op documenten van het familiearchief d'Hane, dat in 1981 aan het Stadsarchief werd overgemaakt. Het is opvallend met welke nauwkeurigheid de familie d'Hane alle documenten die betrekking hadden op het bezit en de erfdienstbaarheden, die thans behoren tot het complex huizen in de Veldstraat, verzameld, gekopieerd en bewaard heeft. De talrijke kopieën van akten, die dateren vóór de aankoop van de eerste huizenkern, in 1698, zijn wel het bewijs dat de grondbesitzer de nodige voorzorgen nam om zich bij voorbaat te beschermen tegen eventuele betwistingen met de bureu.

(47) SAG, *familiearchief d'Hane*: 13 juli 1748.

(48) SAG, *familiearchief d'Hane*: 27 jan. 1763, 29 jan. 1763, 29 maart 1763, 16 juli 1763.

In 1681 verkopen de erfgenamen Loys van Hoobrouck het huis met hof, gloriëtte (in 1679 gebouwd), achterhuizen, stallingen en een poort in de Korte Meer, aan Simoen Moreau. Deze verkoopt in 1698 aan Jan Baptist d'Hane.

De noorderburen waren op dat ogenblik Hendrik de Mol, advocaat De Gryse en achteraan Gillis Billiet. Aan de zuidzijde woonde vroeger Jan van der Beken, nu A. Le Blon⁴⁹. Samen met hun geboort, Stephanus Van Acker, verbouwden de weduwe Catherine Le Blon en J.B. Arens in 1705 hun huis⁵⁰.

Met het vooruitzicht een imposant herenhuis te bouwen, koopt d'Hane stelselmatig een aantal huisjes in de Bonte Leeuwstraat en twee huizen in de Veldstraat (1763) nl. de eigendommen van D. 't Kint⁵¹ en Stephanus van Acker⁵².

Intussen had Emmanuel-Ignace d'Hane ook het erfdeel van zijn broer en twee zusters opgekocht⁵³ en werd hij door zijn huwelijk met Jeanne Thérèse Philippine d'Heyne (1725) in 1764 eigenaar van het erf d'Heyne, ten noorden palend aan de voormalige Cocketrijs⁵⁴. De gevel van dit pand werd later in opdracht van Hieronymus d'Hane gewijzigd⁵⁵. In 1767 diende Emmanuel-Ignace d'Hane dan een aanvraag in om de voor-gevels van zijn huizen af te breken en te vervangen door een prachtige rococogevel⁵⁶. Niet tevreden over het ontwerp diende hij een jaar later een nieuw bouwplan in met een totaal andere centrale partij⁵⁷.

Dit plan werd uitgevoerd en de nakomende twaalf jaar werd de woning volledig gedecoreerd door de beste Gentse ambachtslui⁵⁸.

Toen in 1803 tenslotte de twee aanpalende huizen ten zuiden gekocht werden, was de familie d'Hane op dat ogenblik eigenaar van de gevelrij Veldstraat nrs. 49 tot 59.

Na de dood van de laatste d'Hane (graaf Edmond) gingen de huizen in 1878 over in handen van de erfgenamen van gravin de Bousies, geboren Borluut. De rijkgepulde bibliotheek, de schilderijen en kostbare voorwerpen werden in veiling gebracht. Het interieur werd ingrijpend gewijzigd om het reusachtige herenhuis als twee afzonderlijke woningen te kunnen gebruiken.

De weduwe Raymond Borluut, geboren van Pottelsberghe de la Potterie, diende in dat opzicht een aanvraag in om een venster te laten omvormen tot een deur⁵⁹.

(49) *SAG, familiearchief d'Hane*: acte 16 juli 1698.

(50) *SAG*, reeks 535/332/I, nr. 9 en 10.

(51) Vroeger behoorde dit huis toe aan Ant. Le Blon die het in 1752 verkocht aan David 't Kindt. — *SAG, familiearchief d'Hane*: 28 juli 1752.

(52) De toenmalige eigenares was Martine Lebacq, dochter van Gillis Lebacq en Adr. Van Ackere; *SAG, familiearchief d'Hane*: acte 13 aug. 1761.

(53) *SAG, ibidem*: acte 12 oct. 1725.

(54) *SAG, ibidem*: acte 4 sept. 1764.

(55) *SAG*, reeks 535/332/II, nr. 104. 1783.

(56) *SAG*, reeks 535/332/II, nr. 73: 12 aug. 1767.

(57) *SAG, ibidem*, nr. 74: 19 april 1768.

(58) *Het hotel d'Hane-Steenhuys te Gent*, Gent, 1983, p. 8-25.

(59) *SAG*, reeks G12 C29: 14 mei 1878.

Binnenin werd de eretrap naar voren gebracht en middenin de vestibule ingebouwd. De oorspronkelijke verhoudingen van de vestibule gingen hierdoor verloren en de trap werd geprangd tussen de zuilen van de inkomhal en de scheidingswand van 1878.

Na een mislukte poging in 1949 om het patriciërshuis tot een museum der „Honderd Dagen” om te vormen, werd het huis als handelsruimte verhuurd.

In 1981 kocht het stadsbestuur tenslotte het totale pand en de twee aanpalende huizen tot aan het Bonte Leeuwstraatje aan. Gezien de nieuwe functie van de Veldstraat als winkel-wandelstraat, wenst de nieuwe eigenaar het huis en de tuin als cultuur-historisch monument en als groene ruimte te animeren, door het organiseren van manifestaties op cultureel gebied zoals voordrachten, concerten, met uiteraard consequenties voor het interieur.

III. DE BESTEMMING VAN HET HOTEL D'HANE-STEENHUYSE

In enkele jaren tijd heeft het stadsbestuur ingezien dat het herenhuis als bezienswaardigheid voor toerisme kan uitgewerkt worden. Behalve die taak heeft dit historisch monument een niet te verwaarlozen wetenschappelijke functie als studieobject voor de kunstgeschiedenis en aanverwante disciplines. De tuin werd heraangelegd en samen met het gebouw voor het toerisme toegankelijk gemaakt. Het erin gevestigde informatiecentrum Stadsvernieuwing wil zoveel mogelijk inspelen op de behoefte van het publiek aan actuele informatie over stadsvernieuwing⁶⁰.

De culturele bestemming die men aan het gebouw wenst te geven, impliceert talloze herstellingen en ingrijpende wijzigingen. Voorstellen dien-aangaande werden reeds door de stedelijke Dienst Monumentenzorg en Stadsarcheologie geformuleerd⁶¹ en zijn interessant, omdat voor de eerste maal een overzicht geboden wordt op gans het complex, apotheek en drogisterij inbegrepen.

A. De kelders (afb. 22a)

Op dit niveau zijn de sporen van de middeleeuwse gebouwen het best merkbaar. De kelders van de Cocketrijs en de Belle werden met de samenvoeging van diverse gebouwen in de 17de en 18de eeuw met elkaar verbonden.

Naast het inrichten van een cafetaria, zal de mogelijkheid voorzien worden geleide bezoeken aan deze kelders te brengen.

(60) De eerste resultaten van dit centrum werden samengevat in een artikel *Twee jaar info over Stadsvernieuwing in hotel d'Hane-Steenuyse*, in: *Het Volk*, 25 april 1984.

(61) EVERAERT, G., *Functie en bestemming voor het hotel d'Hane-Steenuyse*, Stad Gent, D.M.S.A., 1984.

B. *De benedenverdieping* (afb. 22b)

Deze etage heeft een uitgesproken salonkarakter en zal als dusdanig worden heringericht.

Dit impliceert de herstelling van lambrizingen, muur- en plafond-schilderingen, vloeren, schrijnwerk, luchters, stofferings- en draperingswerken e.a. door of o.l.v. bekwame vaklui.

De herschikking van het gebouw in de toestand vóór de ingrijpende verbouwing van 1878 is een zeer delikate zaak. De staatsietrap moet op zijn oorspronkelijke plaats teruggebracht worden na het wegbreken van de tussenmuur; de salons, nu ingenomen door apotheek en drogisterij, dienen opnieuw hersteld te worden en ingepast in de totale saloncultuur van deze verdieping.

C. *De eerste verdieping* (afb. 22c)

Op deze verdieping bevinden zich hoofdzakelijk de voormalige kabinetten, slaapkamers met hun antichambres en boudoirs en enkele salons. Het muzieksalon en het 'Chinees salon' zijn de belangrijkste.

Boven de apotheek bevindt zich de slaapkamer van Lodewijk XVIII (1.12). Het plafond van deze kamer is versierd met de gouden Franse lilies op een blauw veld. Samen met de empire hoekschoorsteen duidt deze decoratie op de aanpassing van het gebouw aan zijn koninklijke gast. Deze ruimten zouden zeer geschikt zijn voor het opstellen van tentoonstellingen. Enkel het Chinees salon zou zijn oorspronkelijke functie krijgen.

D. *De tweede verdieping* (afb. 22d)

Met uitzondering van de bibliotheek, was deze verdieping volledig voorbehouden aan de huisvesting van het personeel en als gastenkamers. De bibliotheek is bereikbaar via de noordelijke diensttrap en kan heringericht worden als studiecetrum voor de 18de eeuwse bouw- en sierkunst.

De rest van de ruimten kan misschien in een latere fase een museum-functie krijgen.

E. *De zolders*

Net zoals in de kelders vinden we ook hier de structuur terug van de oude gebouwen waaruit het hotel d'Hane-Steenhuysse is ontstaan.

De dakconstructie van het gotische steen Cocketrijs is nog grotendeels bewaard.

Instandhoudingswerken zijn hier nodig. Enkel onder begeleiding en dan nog sporadisch kunnen deze zolders bezocht worden.

IV. BESLUIT

Op het gedeelte van de Veldstraat vanaf de Voldersstraat tot de Bonte Leeuwstraat woonden al in de 14de eeuw vooraanstaande Gentse families. Zowel archivalisch als archeologisch werd dit vastgesteld.

Niet enkel in de Veldstraat maar ook vlakbij het godshuis van de Wollewevers in de Korte Dagsteeg werkten de broeders en zusters van de Derde Orde van Franciscus in functie van dezelfde Weverie, Gents belangrijkste bron van inkomsten.

Sommige herenhuizen werden misbruikt voor de commerciële doeleinden van de handelaars, die in de 19de eeuw de Veldstraat ombouwden tot een hoogstaande winkelstraat, gericht op de mondaine burgerij van die tijd. Enkele patriciërshuizen behielden hun uitzicht, o.a. d'Hane-Steenhuise; andere werden achteraf opnieuw hersteld zoals het hotel Clemmen of werden onherstelbaar verminkt, waarvan het hotel Schamp een welsprekend bewijs is.

De jongste jaren echter, in het kader van het verkeersvrij maken van de Veldstraat, kwamen nieuwe opties naar voren om de stadskern leefbaar te maken.

De binnentuin van het hotel d'Hane is voor het publiek toegankelijk, nadat hij volledig heraangelegd werd.

Het gebouw is in gebruik als informatiecentrum maar zal na restauratie, waarbij apotheek en drogisterij zullen worden geïntegreerd, een meervoudige functie krijgen in ons stadsbeeld en ons cultuurpatrimonium.

BIJLAGE I

KRONOLOGIE VAN DE „CLOPSTEGE”

Ligging : terug te vinden in de plattegrond van Hotel d'Hane (afb. 22a)

- 1358 Huis liggend aan de Mere, naast Ghiselbr. Mouts ; anderzijds de *Clopsteghe* (SAG 301/, f° 192 M. GYSSELING, *Gent's vroegste geschiedenis in de spiegel van zijn straatnamen*, 1954, f° 54).
- 1393 Verkoop door Cathelijne Zorgheloes aan Symoene van den Abeele, overste van de derde orde in de Veldstraat, van een huis in *de Clopsteghe*, enerzijds haar woonhuis, anderzijds huis Derde orde (SAG Keure 1392-1393, f° 55 : Akte 23 juli 1393).
- 1426 Huis in de Mere, Hoekhuis *Clopsteghe*, strekkende tot aan de muur van de Derde orde (SAG Keure 1426-1427, f° 18v.).
- 1465 Uittreksel uit renteboek van de weverie : *Clopsteghe*. Hofstede met uitgang in de Mere, bewoond door weduwe Gerard van den Dike (f° 2).
Jonkvrouw van Vaerwyc, in dezelfde *Clopsteghe*, enerzijds woont voorgenomde weduwe van Gerard van Dike, anderzijds de Derde orde (f° 2).
Huis in de *Clopsteghe* van Janne de Wilden, gehypothekeerd ten voordele van de Derde orde, „welc huus voorn. der selver derde oordene toecomme moet naer de doot van den voors. Janne de Wilden (f° 3v, 4v). (SAG 195/3 Renteboek Weverie 1465).
- 1494 Testamentuitvoering van het huis weduwe Geeraert van den Dycke, huis „ghestaen en gheleghen in de Veldstrate up den houc van de *Clopsteghe* tselve huus ghenaeemt de belle, ende insghelycx op deze plecke, erve en lochtinge streekende langs de *Clopsteghe*” (SAG 301/62, f° 72 Acte 10 april 1494).
- 1499 Deken van de nering weverie en huismeesters godshuis Derde orde Veldstr. verkoopt aan Lieven van Vaernewyc vier huisjes, het ene naast het andere in de *Clopsteghe*, eigendom van het ambacht (SAG St.-Baafskathedr., Recompense nr. 2749A, Act. 19 febr. 1499).
- 1500 Verkoop van Cockentrys Veldstr. en plaatsje uitkomend in de *Clopsteghe* (SAG 301/66 f° 52v, 3 Oct. 1500).
- 1502 Bezet door Lieven van Vaernewyc, zijn huis, lochting uitkomend in de Mere, hoek *Clopsteghe* (naast Cockentrys : Sander van Vaernewyc fs. Sander en Jerome van Ceulne) (Keure 1502 f° 83 Act. 10 april 1502).
- 1526 Huis waarin Lieven van Vaernewyc overleed, voorkant Veldstraat „de Belle”, hoekhuis van de *Clopsteghe* (SAG Keure 1526-1527 f° 53).
- 1534 Huis „de Belle”, naast We. Jan van den Eecken, (Cockentrijs) en „een cleen nauw straetkin streckende an dander” (*Clopsteghe*) (SAG Keure 1534, f° 44v. Act 27 juli 1534).

- 1573 Een schepenakte vermeldt nog de *Clopsteghe* (SAG Keure 1573 Acte 27 maart. Fr. De Potter, *ibidem*, p. 104).

Uit de archivalia blijkt duidelijk dat na 1540 de *Clopsteghe* praktisch niet meer bestond.

- 1586 Een afvaardiging van de stad komt ter plaatse in de *Clopsteghe* om de toestand te verkennen van „tstraetkin ofte duerlyt hier te vooren toeghestopt... so dat daerduere gheen acces noch duerlyt ghebueren en can, ende overlanck niet gheschiet en es, neffens den huuse van eersame d'her Olivier Meyne... ter eendere, ende den huuse van Joncvrau W. Stuttin... ter ander" beide langs de voorkant van de Veldstraat. Geburen en eigenaars uit de Veldstraat en de Mere, die bij het supprimeren van het straatje schade zouden kunnen lijden, worden overhoord. De schepenen gaan akkoord om het straatje te niet te doen en „tselve temployeren ende voughen" aan het erf van voornoemde Olivier Meyne, belastingsontvanger. Jaarlijks wordt hiervoor een cijns van 12 groten betaald. Actum XVII April 1586 (SAG Familiearch. d'Hane. Perkamant, vermelding op de achterkant „nopens het straetkin tuschen mijn huus en het huus van Jan Stuitinck").
- 1628 Een van de vroegere eigenaars van de huizen waarop het huidige hotel d'Hane is gebouwd in 1768, was Joost Triest. In 1628 verkoopt Joost Triest vier huizen aan Loys van Hoobroeck. In de verkoopakte worden de huizen vermeld van Olivier Meyne, in de Mere, en J.B.Fr. Meyne f^s Olivier in de Veldstraat, zijnde de personen, vader en zoon, die de gewezen „Clopsteghe" in 1568 bij hun eigendom voegden in de Veldstraat. (SAG Fam. arch. Verkoopakte 6 okt. 1628. Kopie 27 maart 1760).

BIJLAGE II

KRONOLOGIE DERDE ORDESTEEG

De Derde Ordesteeg werd eerst vereenzelvigd met de Clopsteghe en daarna, eind 15de eeuw, met de Bonte Leeuwstraat.

- 1339 De vroegste benaming van het bestaan van een steeg vinden we in de stadsrekeningen. In het *straetje achter „derder ordinen"* in de steeg werden kasseiwerken uitgevoerd (SAG 400/5 f° 73v.). Of die steeg nu Clopsteeg of Derde Ordesteeg kan geweest zijn is onmogelijk uit te maken. Dat Clopsteghe en Derde Ordesteghe in de Veldstraat met mekaar vereenzelvigd werden, kunnen we afleiden uit de situering van De Belle...

- 1407 De Belle, in de Veldstraat, op de hoek van de *steeg Derde Orde* (cf. Belle 1407). Later wordt De Belle, gesitueerd op de hoek van de Clopstege (cf. Belle 1494, 1502, 1526, 1534).
- 1410 Gillis De Paepe, overste van de Derde Orde, verkoopt „een stede in de *Derde Ordestraete*” aan Lisb. Vroede (SAG Keure 1410 - 1411 f° 61 v. ; 16 maart 1410).
- 1415 Erve — stuk grond en huis — van Meester Jan Van Woelputte ligt in de *Derde Ordesteeg* (SAG Keure 1415 - 1416 f° 90v.).
- 1449 Huis in de Korte Meere van Jan van der Schueren, palend aan de *Derde Ordestr.* Huis Willem van Leuve, hoek *Derde Ordestr.* (Keure 1449 - 1450, f° 51).
In het Renteboek van de weverie (1465, Reg. 195/3) wordt een duidelijk onderscheid gemaakt van de goederen gelegen in de Veldstraat, Clopstege, Nieuwstege, Derde Ordesteeg.
- 1465 In de Veldstraat : thouchhuus naest d'poorte vander selver derde oordene vors.; In de *derde oordene steghe*, Huis „nu ter tyt bewoent Olivier de langhe, Willem van Meerhaut ghehuust an deen sijde en Gillis de Meulemeester” (SAG Reg. 195/3, 1465). Zonder enige twijfel liepen er twee steegjes parallel naast het godshuis Derde orde, het ene de Clopstege, het andere Derde Ordesteeg uitkomend in de Mere.
- 1495 Hoekhuis *Derde Ordestr.* heet De Bonte Leeuw (SAG 301/63, II, 41v. Act. 10 dec. 1495).
- 1511 Nogmaals afgeschafte als doorgang van de Veldstraat naar de Mere (SAG, Fam. arch. d'Hane, perkament 1586).
- 1608 Huis „daeruyte gesteken heeft den Bonte Leeuw”, huis in de Veldstraat, achterhuis uitkomend in *Derde ordestraatje* (SAG, Keure Gedeele 1608 - 1609 f° 110).
- 1752 Antigone Le Blon f° A x Const. Strueve verkoopt aan David 't Kindt achterhuis met gang in Veldstraat en poortje in *Derde ordestr.* (SAG Fam. arch. d'Hane, 28 juli 1752).
- 1763 d'Hane koopt twee huizen van David 't Kindt, waarvan één met gang in Veldstr. en poortje in *Derde ordestr.* (cf. 1752) (SAG Fam. arch. d'Hane, 17 jan. 1763).
- 1763 d'Hane koopt huis van Anth. Mallez x Fr.J. Bauwens f° Alb., achterkeuken bewoond geweest door Cath. du Tilly, met gang in de Veldstr. en poortje in de *Derde ordesteeg* (SAG Fam. arch. d'Hane, 24 aug. 1763).

BIJLAGE III

DE BONTE LEEUWSTRAAT, KRONOLOGISCH BENADERD

- 1477 De vroegste benaming, waarachter de Bonte Leeuwstr. zou kunnen schuil gaan, dateert van 1477. Willem van Meerhoute verkoopt het huis „de Inghelē” aan Jan de Neckere fs L. in de Veldstr. hoek *Bontstraetkin* (SAG Keure 1477 - 1478, f° 68, 12 febr. 1477).

- Diezelfde persoon, Willem van Meerhoute, wonend in de Derde ordesteeg komt voor in het renteboek van 1465 (SAG 195/3 f° 52). In 1486 woont diezelfde Willem naast de Bonte Leeuw (SAG Keure 1486-1487 f° 89 v.). Blijkbaar was de Derde ordesteeg een oudere benaming van de Bonte Leeuwstr.
- 1594 „Een huus in de Veldstrate, up den houck van 't *Bonte Leeu-straetkin* wesende eenen hauten ghevele, onder een dack van den huuse, ghenaeempt den bonten Leeu; enerzijds Pieter de Keyserere, anderzijds tstraetkin streckende achter de derde ordene" (SAG Keure 1594 - 1595, f° 80v., Fr. De Potter, ibidem dl. 4,111).
- 1718 Verkoop van huisjes in de *Bonte Leeuwstraat* aan Jacobus Papeleu fs. Steph., Joachim de Saedeleire, Louis Wadripont, herkomstig van het sterfhuis Florence Stalins (SAG Fam. arch. d'Hane, 4 maart 1718).
- 1729 Eigendom Pieter Haeghens, Derde orde voorkant Veldstraat, hoek *Bonte Leeuwstraat*. Huis staat ledig (SAG Fam. arch. d'Hane, Act. 10 mei en 17 aug. 1729).
- 1741 Verkoop van huizen, loten vijf en zes: huis Korte Mere, hoek *Bonte Leeuwstraat* gebruikt door Pieter Stockman voor bakkerij; ander huis in de Bonte Leeuwstraat gehuurd door Bonaventura Minnestraete (SAG Fam. arch. d'Hane, 22 febr. 1741).
- 1741 Bern. van Bouchaute is eigenaar van bakkerij P. Stockman, hoek *Bonte Leeuwstr.* (SAG Fam. arch. d'Hane, 1 maart 1741).
- 1742 Jochim de Sadeleire (cf. 1718) verkoopt twee huizen, een in de Lange Mere, het andere in de *Bonte Leeuwstr.*, achter de bakkerij waar een waterpomp op het erf staat (SAG Fam. arch. d'Hane, 8 febr. 1742).
- 1748 Joannes Fr. De Waegenaere, huis Derde orde of Bonte Leeuw, richt bouwaanvraag tot stadsbestuur voor verbouwing hoek *Bonte Leeuwstr.* (SAG Fam. arch. d'Hane, 13 juli 1748).
David 't Kint koopt huis wijlen Th. Is. Boeve, voorkant *Bonte Leeuwstraat*, uitkomend in de Mere (21 juli 1748).
- 1750 Verkaveling huis Jacobus Papeleu x Barbara de Savoy (cf. 1718). Huis *Bonte Leeuwstr.* wordt eigendom Anne Th. Papeleu (17 dec. 1750).
- 1755 Judocus Spillebaut koopt huis voorkant *Bonte Leeuwstr.* bij de Mere, van sterfhuis Matthijs (6 aug. 1755).
- 1763 Em. Ign. d'Hane koopt twee huizen voorkant *Bonte Leeuwstr.* van David 't Kint, één voorkant Bonte Leeuwstr., een achterhuis met gang in de Veldstraat met poortje in de Derde ordesteeg; het andere huis uitkomend in de Mere (cf. 1748) (17 jan. 1763).
- 1763 Em. Ign. d'Hane koopt huis in de *Bonte Leeuwstr.* van Judocus Spillebaut (cf. 1755) palend aan het huis van David 't Kint (27 jan. 1763).
- 1763 Em. Ign. d'Hane koopt huis van Anne Th. Papeleu (cf. 1750) gehuurd door Bonaventura (cf. 1750) (29 jan. 1763).

- 1763 Em. Ign. d'Hane richt aanvraag tot het stadsbestuur voor het slopen van kleine huisjes voorkant *Bonte Leeuwstr.* Hij wil een rechtlignige muur optrekken (29 maart 1763).
- 1763 Em. Ign. d'Hane koopt voorkant Korte Mere en *Bonte Leeuwstr.* drie huizen in zeer slechte staat, gewezen eigenaar Jacq. Jos Bauwens x Marie M. Van Bouchaute fa. Bernardus (cf. 1741) (16 juli 1763).

BIJLAGE IV

HET HOTEL D'HANE-STEENHUYSE : KRONOLOGIE

- 1628 Joost Triest verkoopt huis en erve, rechtover huis met de twee torens aan Loys van Hoobrouck, eertijds vier huizen geweest o.a., één in de Veldstraat ; een huis van Olivier Meyne in de Mere ; een huis van weduwe L. Bosschaert x Barbara van de Velde, in de Mere een huis in de Veldstraat, gewezen eigendom van J. Weytens ; enerzijds van de vier huizen woont Jan van der Beke, anderzijds Raadsheer De Blois.
Het huis in de Veldstraat is de Cockentrijs, eigendom van Ridder Joost Triest, heer van Ruddershove (cf. Cockentrijs 1616).
Olivier Meyne is de stadsontvanger die het straatje „Clopsteghe” bij zijn eigendom incorporeerde in 1586 (cf. Clopsteghe, 1586); het andere huis in de Mere, gewezen eigendom van J. Weytens vinden we terug bij de Derde Orde (cf. 1600). (Act. 6 oct. 1628).
- 1677 Loys van Hoobrouck heeft gebuur Stephan van Acker, waarvan de eigendom later tot het complex d'Hane behoort (Act. 17 dec. 1677).
- 1679 Het huis van de erfgenamen Loys van Hoobrouck paalt aan de eigendom van Adriaan Le Blon, die een gedeelte van het huis Derde Orde gekocht heeft in 1675 (cf. Derde orde 1675).
De eigendom van de familie van Hoobrouck is van de tuin van zijn gebuur Le Blon gescheiden door muur met poortje. Langs dit poortje mocht water geput worden uit een steenput op het erf Le Blon (cf. Derde Orde 1679). Van Hoobrouck heeft in een achterkeuken een pomp geplaatst waarvan het water uit de steenput komt, hierdoor wordt de toegang langs het tuinpoortje overbodig en wordt het dicht gedaan (Act. 16 mei 1679).
- 1679 Mevr. Abraham Hoobrouck - M.A.P. van Cuyck, heeft een gloriëtte gebouwd. De muur ervan vormt de scheiding met het erf van J.B. Billiet, die het eigendomsrecht van de muur behoudt (Act. 17 mei 1679).
- 1681 Familie van Hoobrouck verkoopt huis, erve, hof en gloriëtte, rechtover het huis met de twee torens, met achterhuizen, stallingen, poort uitkomend in de Mere, aan procureur Simoen Moreau of voor zijn commant voor een bedrag van 23.100 gulden.

Aan de noordzijde woont Hendrik De Mol, daar achter het erf van advocaat De Grijsse en Gillis Billiet (cf. Huis van der Gracht, 1649, 1675, 1698); aan de zuidzijde Adriaan Le Blon, vrij huis vrij erve, vroeger Jan van der Beken (cf. Derde Orde 1675). De belasting met renten. Voor huis Veldstraat, gewezen Cockentrijs: H. Geest van St.-Baafs en St.-Michiels; kapittel St.-Baafs, Godshuis van Poortakker, stad Gent; op achterhuis in de Mere, vrij huis vrij erve, rente St.-Niklaaskerk. Op achterhuizen komend in de Korte Mere: O.L.Vr.-Capelle op de Radiën en H. Geest in de St.-Baafskerk (Act 2 juli 1681). Voornoemde renten en cijzen zijn nog dezelfde die in de verkoopakte van Joost Triest (cf. 1628) staan vermeld.

- 1698 Simon Moreau verkoopt huizen aan Jan Baptist d'Hane (1659 - 1725). De burens zijn praktisch nog dezelfde. Aan de noordzijde Hendrik de Mol, advocaat De Grijsse, achteraan Gillis Billiet. Aan de zuidzijde, vroeger Jan van der Beken, nu Le Blon (Act. 16 juli 1698).
- 1703 De buur van J.B. d'Hane, L.Fr. d'Heyne x Jeanne Alex Billiet, bouwt paardestal op het einde van zijn erf, palend aan muur van J.B. d'Hane (7 sept. 1703).
- 1705 Gebuur Stephanus van Acker, richt bouwaanvraag tot het stadsbestuur. Hij wil de voorkant van zijn huis Veldstraat afbreken, maar moet hiervoor een slaper afbreken komend van het dak van J.B. d'Hane. Hij wil ook de gemene muur, die hun erf scheidt, verhogen (Act. 1 april 1705).
Naast voornoemde Stephanus van Acker, wonen weduwe Cath. Le Blon met inkom beneden de gang in de Veldstraat, en J.B. Arens wonend op de vaute boven de gang (Act. 27 april 1705). Hier belanden we weer in voormalig convent van Derde Orde.
- 1711 Loys Fr. d'Heyne, buur van J.B. d'Hane langs de noordzijde, bouwt stallingen, loggia, mestput etc. langs zijgevel van d'Hane in de Mere (Act. 6 juni 1711).
- 1711 De muur van eigendom d'Hane in de Mere, verbindt zich met een tweede gevel, langs de kant van de Veldstraat, huis d'Hane, een winkelhaak vormend (6 juni 1711).
- 1714 Verkaveling eigendom J.B. d'Hane x Marie Claire Mantels aan vier kinderen: Ferd., Cath., Marie, Em. Ignace (Act. 27 april 1714).
- 1725 Em. Ignace d'Hane (1702 - 1711) koopt het erfdeel van zijn broer en zusters: huis met gloriëten, achterhuizen, stallingen, poort uitkomend in de Mere. Berenting nog dezelfde als in de verkoopakte van 1681.
Burens noordzijde: Hendrik De Mol, zuidzijde Pieter Le Blon (Act. 12 okt. 1725).
Em. Ignace d'Hane huwt op 8 september 1725 te Gent Jeanne Thérèse Philippine d'Heyne (1705 - 1735). Ze is de dochter van François d'Heyne, heer van Leeuwergem x Jeanne Alexandrine Billet. Em. Ignace krijgt in 1768 de titel van graaf.

- 1726 Em. Ign. d'Hane vraagt toelating voor afbraak van de achtergevel van zijn huis en om nieuwe muur daarnevens op te trekken (15 april 1726).
- 1736 Buur van Em. Ign. d'Hane, Guil. van Acker fs. St. (cf. 1705) verkoopt zijn huis aan schoonbroer Gillis Le Bacq x Adriana van Acker. Huis in de Veldstraat naast d'Hane enerzijds, Adam De Graeve anderzijds, huis met gang en voorzaalken (cf. 1705) (Act. 13 dec. 1736).
- 1742 Em. Ign. d'Hane krijgt langs de Mere een nieuwe buur, Pieter van Hoorebeke (Act. 24 jan. 1742) (cf. Bonte Leeuw, 1683). Gillis Le Bacq, buur van Em. Ign. d'Hane doet verbouwingwerken. d'Hane doet de werken stil leggen o.a. het afbreken van het metselwerk boven het muurken en van het dakske dat boven de eigendom van d'Hane uitsteekt (Act. 6 april 1742).
- 1752 Ant. Le Blon verkoopt aan David 't Kindt, achterhuis met gang in de Veldstraat en poortje in Derde Ordestraat (28 juli 1752).
- 1760 Overeenkomst Em. Ign. d'Hane met Leo d'Heyne, buurman ten noorden van het huis Veldstraat. Er is spraak over een gemene muur (cf. 1679) van ongeveer 16 m lengte, beginnend aan de gloriëtte waarop reservoir staat van de fontein. Van daaruit is er een uitspringende hoek tot het midden van de tuin van d'Heyne, waarop Em. Ign. d'Hane het inzicht heeft te bouwen (Act. 2 april 1760).
- 1761 Em. Ign. d'Hane koopt huis voorkant Veldstraat van Martine Lebacq, fa Gillis x Adr. van Ackere (cf. 1742) voor een bedrag van 412 pond 10 sch. (Act. 13 aug. 1761).
- 1763 Em. Ign. d'Hane koopt van Joseph Mallez, coopman x Fr. Joanne Bauwens een huis voorkant Veldstraat met gang en voorzaalken uitkomend in de Veldstraat voor een bedrag van 425 ponden (Act. 12 jan. 1763).
- 1763 Em. Ign. d'Hane koopt twee huizen voorkant Bonte Leeuwstraat, van David 't Kindt, één met gang in de Veldstraat en poortje in de Derde Ordesteeg; één uitkomend in de Mere (cf. Bonte Leeuwstraat 1748) (Act. 17 jan. 1763).
- 1763 Em. Ign. d'Hane koopt huis voorkant Bonte Leeuwstraat bij de Mere, van Judocus Spillebaut (cf. Bonte Leeuwstraat 1755, 1763).
- 1763 Em. Ign. d'Hane koopt voorkant Bonte Leeuwstraat, eigendom van Anne Th. Papeleu fa Jacques, naast David 't Kindt (cf. Bonte Leeuw 1763) (Act. 29 jan. 1763).
Em. Ign. d'Hane, aanvraag voor slopen kleine huisjes voorkant Bonte Leeuwstraat en in de Mere, wil rechte muur optrekken (Act. 29 maart 1763). Em. Ign. d'Hane koopt voorkant Korte Mere en Bonte Leeuwstraat drie huizen van Jacq. Bauwens x Marie Marg. van Bouchaute (cf. Bonte Leeuw 1763) (16 juli 1763).
- Em. Ign. d'Hane koopt van Anth. Mallez x Fr. J. Bauwens fa Alb., achterhuis bewoond geweest door Cath. du Tilly, met gang in de Veldstraat en poortje in Derde Ordestraat (24 aug. 1763).

- 1764 Em. Ign. d'Hane x J.Th.Ph. d'Heyne (cf. 1725) wordt eigenaar van het erf d'Heyne in de Veldstraat (cf. Huis van der Gracht 1724, 1733, 1745) (Act. 4 sept. 1764).
- 1767 Aanvraag van d'Hane voor afbreken van de voorgevels van zijn huizen voorkant Veldstraat, en nieuw huis te bouwen volgens bijgevoegd plan (12 aug. 1767).
- 1768 Goedkeuring gewijzigd bouwplan van hotel d'Hane (Act. 19 april 1768).
- 1768 Naast huis van graaf Em. Ign. d'Hane staat de gewezen woning van Stephan van Acker (cf. 1761), eigendom geworden van Martine Lebacq x Adr. van Ackere (cf. 1761) en gekocht door Em. Ign. d'Hane.
Naast dit huis was een eigendom van Cth. Le Blon met inkom beneden de gang en boven de gang was er een vaute bewoond door J.B. Arens. Die vaute is nu bewoond door Francis de Waeghenaere (cf. Derde Orde 1748). Er is een discussie tussen graaf d'Hane en de Waeghenaere over de scheidingsmuur en over het kamerke, waar graaf d'Hane aanspraak op maakt. Er wordt een akkoord bereikt. Kamerke en gang zijn eigendom van graaf d'Hane. De graaf zal nieuwe rechtlignige muur bouwen die gemeen blijft tussen hun eigendommen. De muur wordt gemetseld volgens de onderrichtingen van David 't Kindt en Francis Hertschap fs Gillis. (Act. 19 april 1768).
- 1780 Pierre Em. Joseph, tweede graaf d'Hane, heer van Leeuwergem, Elene etc. (1726-1786) x Colette Th. de la Vilette, richt een bouwaaaanvraag tot het stadsbestuur. Hij wil drie „poorten cocheire” (koetspoorten) voorkant Mere toemetselen om te vervangen door ramen en een nieuwe koetspoort in arduin, komend in het midden van de achterbouw (11 mei 1780).
- 1786 Het vroegere huis Derde Orde en Bonte Leeuw, eigendom van François de Waeghenaere is geërfd door zijn dochter Marie Fr. J. de Waeghenaere, begijntje. Ze verkoopt de huizen die naast mekaar liggen in de Veldstraat, hoek Bonte Leeuwstraat aan Franciscus G. Hebbelynck, koperslager. De huizen zijn verhuurd aan Joseph Lison, busselmaker, en aan J.B. Grimard, horlogemaker. De huizen zijn nog berent ten voordele van het godshuis H. Joannes en Paulus (Act. 8 juli en 22 juli 1786).
- 1796 Franciscus Hebbelynck, Veldstraat, hoek Bonte Leeuwstraat, richt aanvraag tot het stadsbestuur voor het overbouwen van het straatje. Op de andere hoek woont Livina Vanevere (Act. 13 aug. 1796).
- 1802 Rentebrief van de huizen Fr.G. Hebbelynck, vermeldt „sur deux maisons contigues” enerzijds graaf J.B. d'Hane, anderzijds Bonte Leeuwstraat (Act. rentebrief febr. 1802).
De huizen, gewezen huis Derde Orde of Bonte Leeuw, worden verhuurd aan J.B. Jouvenel, Veldstraat, nr. 227 vanaf 19 juli 1802, het andere huis, Bonte Leeuwstraat aan L. Paquet, vanaf 1 juli 1802 (Act. 24 juli 1802) (1757-1826).

- 1803 Jean Baptiste d'Hane de Steenhuyse, vierde graaf x Marie Madeleine Is. Rodriguez d'Evora y Vega (1760 - 1842) kreeg in 1783 toelating zijn wapen te versieren met het markizaat van Steenhuyse. Graaf J.B. d'Hane koopt van Fr.G. Hebbelynck, wonend op St.-Pieters Veergreppes drie huizen : één voorkant Veldstraat, palend aan hotel d'Hane, verhuurd aan Fr. Alb. La Pierre, schoenmaker, het andere daarnaast in de Veldstraat, hoek Bonte Leeuwstraat, verhuurd aan Louis Pacqué (Paquet), horlogemaker ; een derde voorkant Bonte Leeuwstraat, gehuurd door weduwe Jan van Gheldere. De aankoop kost 13.968,25 Fr. De drie huizen zijn belast met rente ten voordele van het godshuis van H. Joannes en Paulus (Act. 20 aug. 1803).
- 1803 De huizen waren in jan. 1802 gehypothekeerd geweest door Fr. G. Hebbelynck, ten voordele van J.Fr. Boone x Marie Fr. De Wagener (Act. jan. 1802). De hypotheek op de drie huizen wordt afgeschreven en gekocht door graaf J.B. d'Hane (Act. 29 sept. 1803).
- 1844 Graaf J.B. d'Hane x Marie Madeleine Rodriguez d'Evora y Vega (1760 - 1842), heeft een zoon Jean Baptiste d'Hane (1797 - 1844) x Adèleide de Potter die een gedeelte van zijn erfdeel van het hotel d'Hane Steenhuyse verkoopt aan zijn broer Louis Em. d'Hane ; bestaande uit een stuk onbebouwd terrein Korte Mere 450 m², ten oosten van de Korte Mere eigendom van de verkoper ; ten noorden Hip. della Faille. De koper moet op eigen kosten een muur bouwen ten westen, hij moet insgelijks samen met Hip. della Faille de gemeenschappelijke muur bekostigen die gemeen blijft tussen Hip. della Faille en L. Em. d'Hane. Koopsom 27.000 francs (Act. 19 dec. 1844, geregistreerd 10 jan. 1845).
- 1845 De voormalige eigendommen van Fr. G. Hebbelynck (door d'Hane in 1803 gekocht) werden tot winkelpanden omgevormd (SAG, bouwaanvraag 1845).
- 1878 Na de dood van graaf Edm. Joseph Marie Ghiselain d'Hane Steenhuyse (1802 - 1877) gaat het hotel door erfenis over aan de familie Borluut, en wordt het huis in twee woonsten verdeeld (SAG, bouwaanvraag 1878).
- 1879 Bouwaanvraag weduwe R. Borluut voor het steken van een raam in de zijgevel van de Bonte Leeuwstraat (Acte 1879).
- 1949 Plannen om in het hotel d'Hane-Steenhuyse het verblijf van Lodewijk XVIII in herinnering te brengen, door het samenstellen van een museum der „Honderd Dagen”.
De tuin werd heraangelegd en tot publieke wandelplaats omgevormd.
De kinderen der gravin de Bousies, geboren Borluut, nl. graaf de Bousies Borluut, de gravin Alfred d'Alsembourg en de gravin Georges d'Ursel, zijn eigenaars van het hotel.
- 1981 Aankoop van de huizen Veldstraat 51, 53, 55, 57 en 59 door de stad Gent.

1982 Openstelling van het hotel d'Hane-Steenhuysse als informatiecentrum Stadsvernieuwing.

AFBEELDINGEN

1. Ook J.B. d'Hane - De Potter (1797 - 1858) bleef niet achter in de evolutie van de Veldstraat tot een exclusieve winkelstraat. Zijn eigendommen Veldstraat 57 - 59 werden als winkels ingericht, 1845.
Tek., SAG.
2. Reeds in de 18de eeuw woonden op de hoek van de Voldersstraat boekdrukkers. Ze lieten in 1725 de inkom van hun verkoopruimte verfraaien.
Tek., SAG.
3. Hotel Schamp. Rijk gedecoreerd herenhuis in Lodewijk XIV-stijl.
Aquarel, SAG.
4. Portret van de hertogin van Angoulême, dochter van Lodewijk XVI.
Tek., SAG.
- 5-6. Ontwerptekening van de woning in 1714 door Loey's Franciscus Dheyne gebouwd. Algemeen beeld en detail van de geplande halsgevel. Veldstraat 49.
Tek., SAG.
- 7-8. Lakensnijder Schoutteten - Heltzel vormde in 1851 en 1852 de benedenverdieping van zijn eigendom om tot winkelruimte, met brede uitstalramen. Veldstraat 49.
Tek., SAG.
9. PH. GALLE, *Gandavum amplissima Flandria*, 1576.
Stadsplan, RUG-kaartenzaal.
Legende : 1. Kouter
2. Zonnestraat
3. Conduitsteeg
4. H. Sacramentstraat
5. Bonte Leeuwstraat
6. Clopstege.
10. Uittreksel uit het renteboek van 1465.
Document, SAG.
11. Huiszegel van het godshuis Derde Orde.
naar : BREBELS, J., *Verleden van huize Sint-Jan de deo Gent*. Gent, 1974, p. 12.
12. De Bonten Leeuw, wapen van de Weverie.
naar : MINARD, L., *Description des Méreaux et autres objets anciens des Gildes et Corps de Métiers...* Gent, 1877, p. 111.
13. Gotische schoonsteenwang in de kelder van „den Bonten Leeuw”, Veldstraat 59.
Tek. D.M.S.A., Gent.
14. De Bonte Leeuwstraat, zijmuur van hoekhuis Veldstraat 59.
Tek. D.M.S.A., Gent.

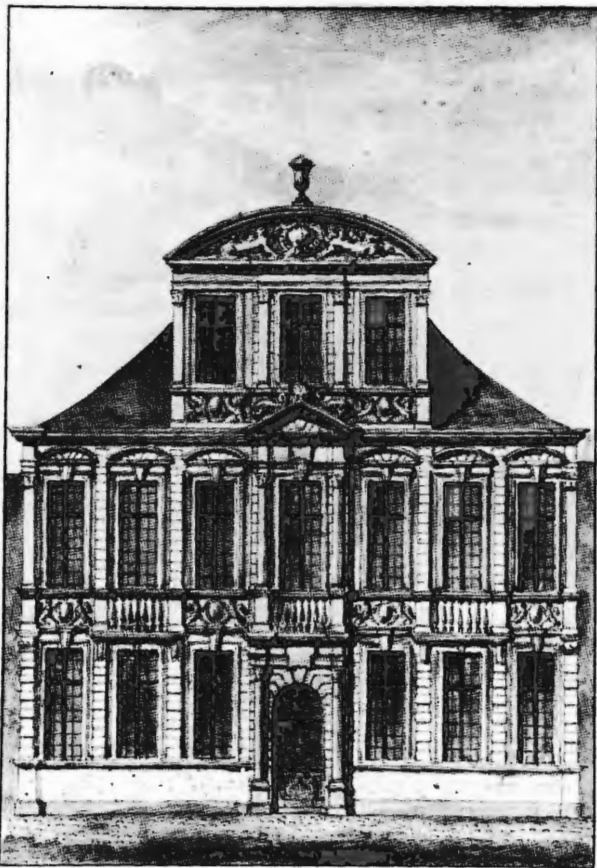
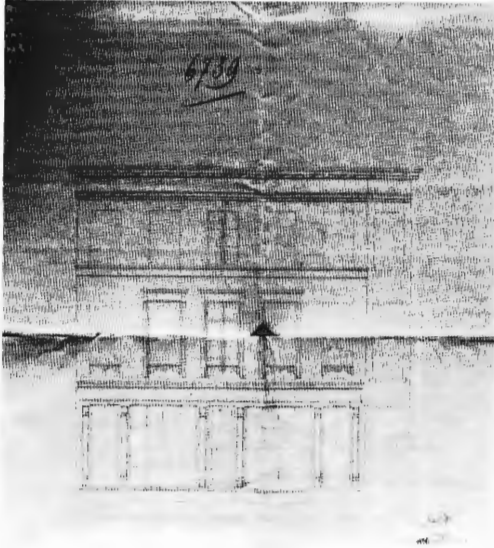
15. Plattegrond van de kelders, Veldstraat 57 - 59.
Tek. D.M.S.A., Gent.
- 16-17. In 1705 werden twee aanpalende woningen verbouwd; in 1768 werden ze gesloopt voor de oprichting van huis d'Hane.
Tek., SAG.
18. Eerste ontwerp van de voorgevel d'Hane - Steenhuyse.
Tek., SAG.
19. Imposant gezicht vanuit de tuin van hotel Schamp op het rococo-muurscherm en de achtergevel van hotel d'Hane.
naar : HEINS, A., *Les vieux coins de Gand*, 1898 - 1899.
20. Om het herenhuis tot twee woonsten om te vormen werd in 1878 een supplementaire ingang geplaatst.
Tek., SAG.
21. De tuin werd in 1848 bij de inrichting van het „Museum der Honderd Dagen” opnieuw ontworpen.
Naar postkaart, familie d'Ursel.
22. Bestemmingsplan d'Hane - Steenhuyse. Voorstel D.M.S.A.
Tek. D.M.S.A., Gent.
  - a) kelderverdieping
Legende
  - b) gelijkvloers
Legende
  - c) eerste verdieping
Legende
  - d) tweede verdieping
Legende

Legende kelderverdieping

- 1 - 11 : souterrains en kelders uit de 17de en 18de eeuw
 12, 15 : kelders van het gotische steen 't Cocketrijs
 13, 16, 17 : kelders van de aanpalende woning, „De Belle”
 14 : kelder die naar de gedichte waterput op het erf van de „Cocketrijs” leidt.

Legende gelijkvloers

- 01, 02 : tuinpaviljoen
 03 : kabinet
 04 : koningssalon
 05 : balzaal
 06 : 'eetcaemer' of zaal der vier seizoenen
 07 : vestiaire
 08 : berging
 09 : toegang tot souterrain
 010 : sanitair
 011, 012 : trappenhuis
 013 : antichambre van het koningssalon

SON A. R.
Duchesse
 Née à Versailles le

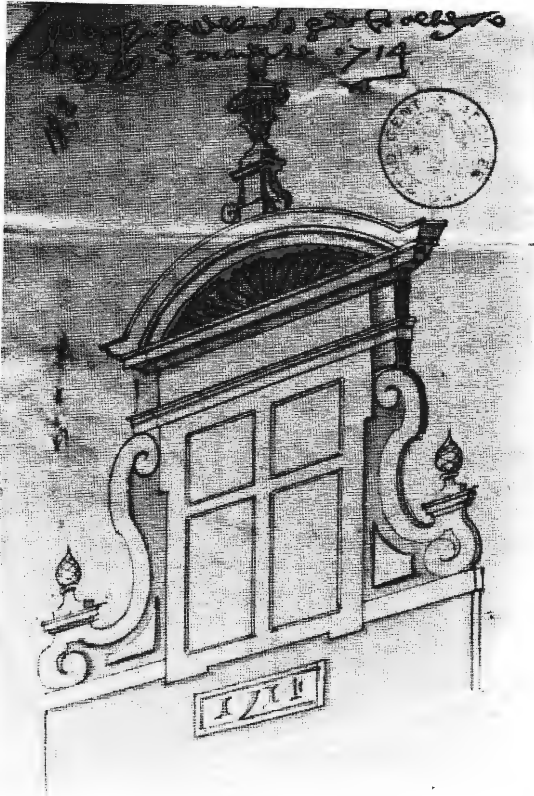
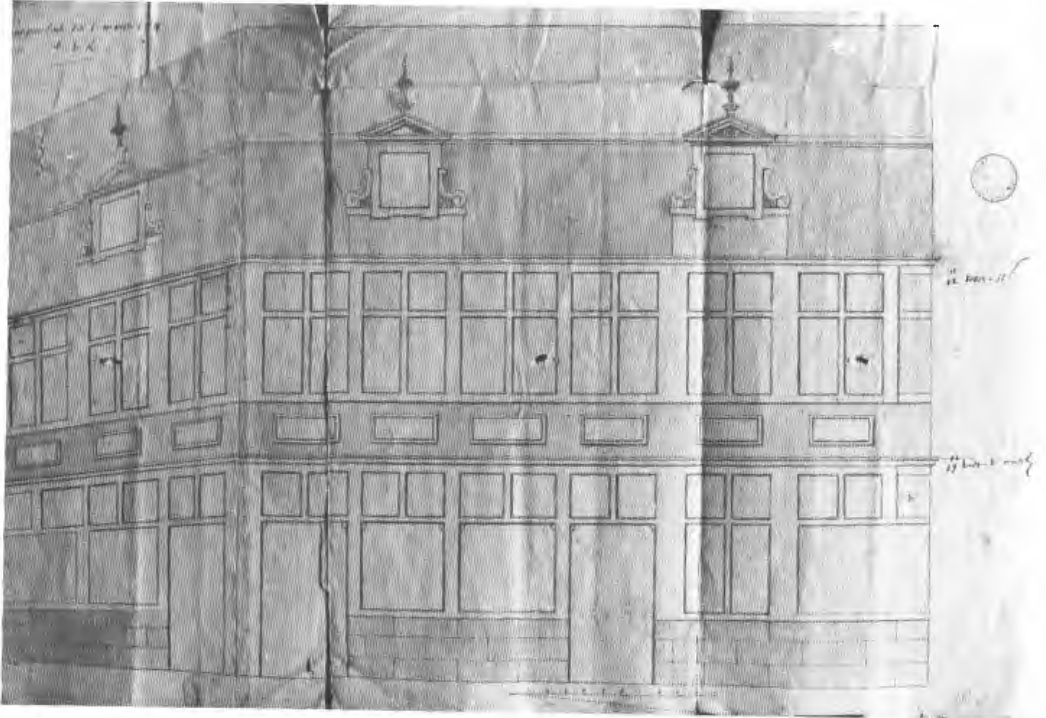

MADAME
de Angoulême
 le 19 Décembre 1778.

à Paris, chez Jean, Rue St. Jean de Beauvais, N. 17.

Déposé à la Direction Générale.

Imprimé chez M. de la Harpe, Palais National, ci-devant des Arts, le 10 Mars 1789.

5

6

9

Die naer volghende sijn de
 huusen de welke toe beho-
 ren der derde oedene bme
 ghend in de wellestrate toe
 behorende den ambachte
 vande bouweren binen der
 seluer stede.

In de clopstege.
 Eest twee huuse staende neer
 mallacandae tussche den
 doorenpoort en de lochtunghe

Iet in de selue steghe d'vrees
 ieghe ouere dele voorn twee
 huuse oer twee huuse staen
 de neue deen de ander mit
 iontraude vande d'vrees ghe
 horede an deen syde d'vrees
 huus woed symae van den
 teelvoet voocher sussee puz-
 ten te hare liue en an d'and-
 side vande ander huus de
 selue derde oedene ghehuult.

10

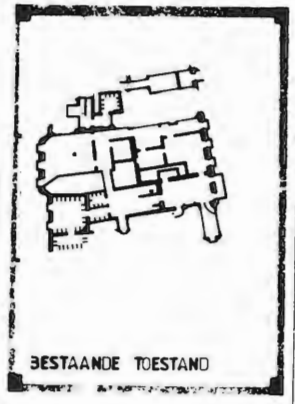
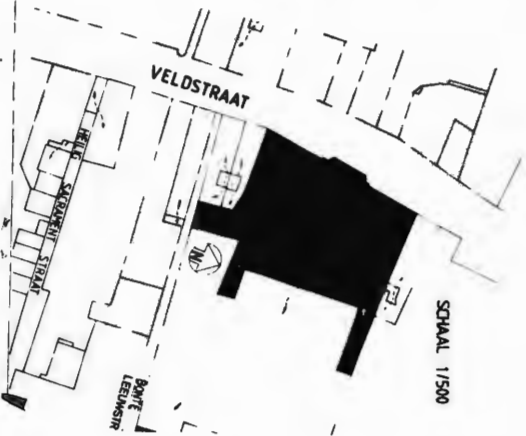
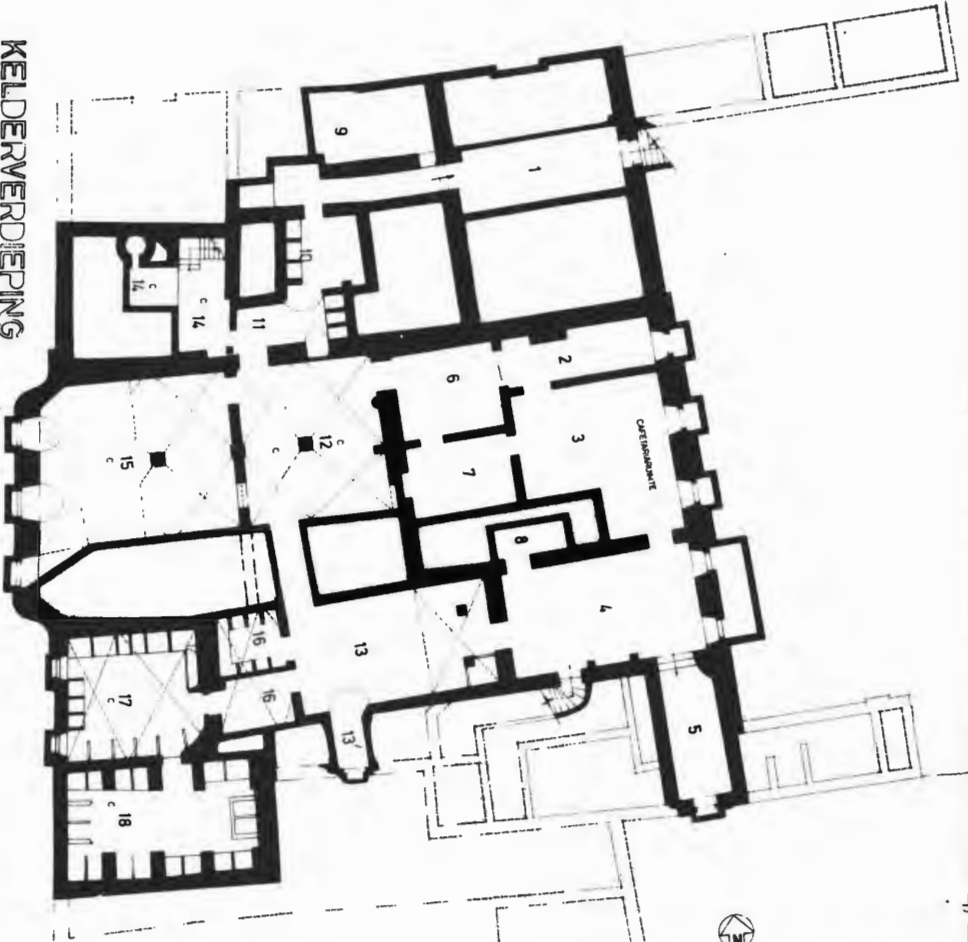
11

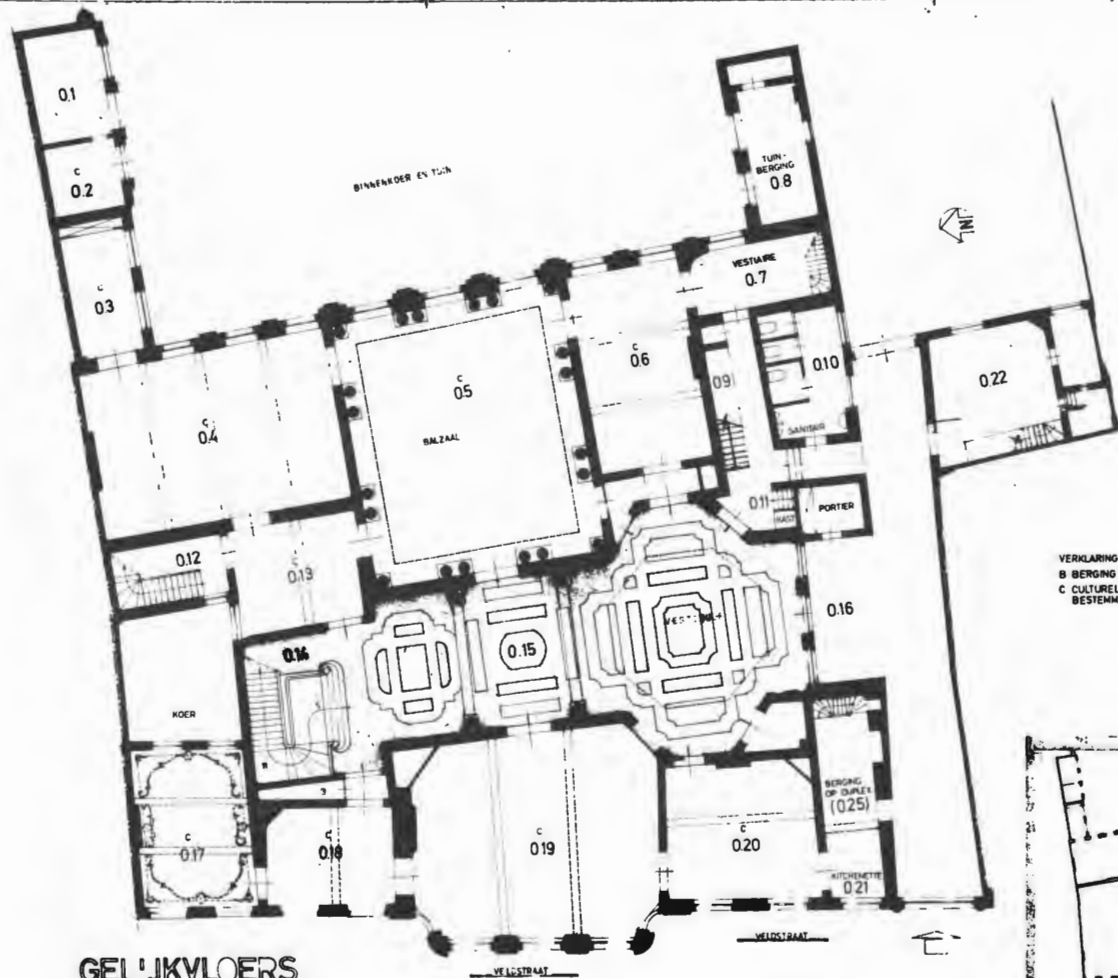

12

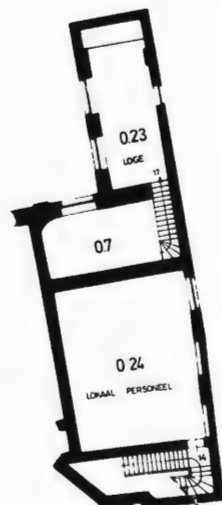

KELDERVERDIEPING
 SCHAAL 1/100

GEL'JKVLOERS
SCHAAL 1/100

TUSSENVERDIEPING

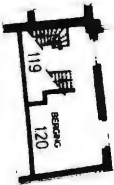
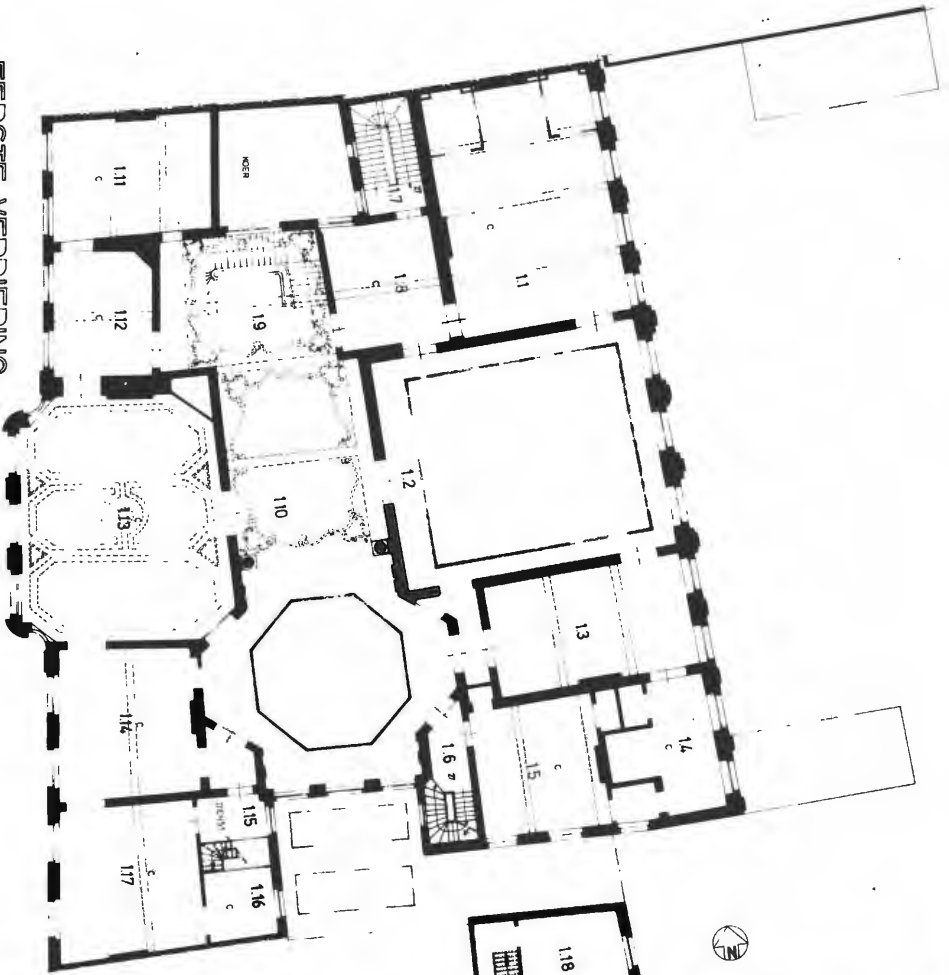
VERKLARING
B BERGING
C CULTURELE
BESTEMMING

BESTAANDE TOESTAND

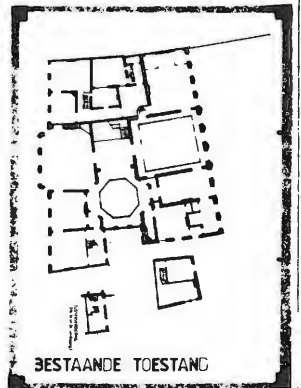
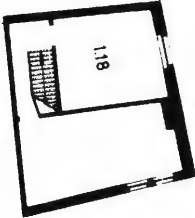
EERSTE VERDIEPING

SCHAAL 1 / 100

TUSSENVERDIEPING
[ts. 1e en 2e verdieping]

VERKLARING
B BEREIK
C CULTURELE BESTEMMING

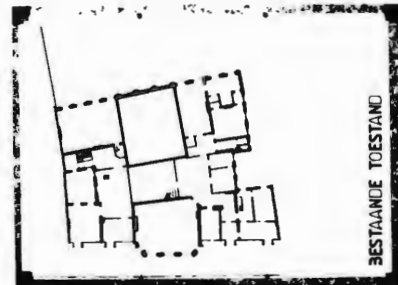
BESTAANDE TOESTAND

TWEEDE VERDIEPING
SCHAAL 1/100

TUSSENVERDIEPING
ts. 1e en 2e verdiep

VERKLARING
B BERGING
C CULTURELE BESTEMMING

- 014, 015 : trapzaal en vestibule
- 016 : inkom
- 017 : vermoedelijke „groene caemer”
- 018 : salon
- 019 : octogonaal salon
- 020 : rood salon
- 021 - 025 : dienstenruimten.

Legende eerste verdieping

- 1.1 : slaapkamer d'Hane
- 1.2 : balzaal
- 1.3 : Chinees salon
- 1.4, 1.17 : slaapkamer
- 1.5, 1.8, 1.14 : antichambre
- 1.12 : slaapkamer Lodewijk XVIII
- 1.13 : muzieksalon
- 1.16 : boudoir
- 1.6, 1.7, 1.15, 1.18, 1.19, 1.20 : dienstruimten
- 1.9 - 1.10 : trapzaal en overloop
- 1.11 : kabinet

Legende tweede verdieping

- 2.1 : bibliotheek
- 2.2 - 2.5 : leefruimten van het
- 2.8 - 2.20 : huispersoneel
- 2.6 - 2.7 : trappenhuis.

Verantwoording der foto's

- D.M.S.A. Gent : 4, 9, 18, 21.
- D.V.D.P. Gent : 1, 2, 5, 6, 7, 8, 11, 12, 16, 17, 19, 20.
- S.A.G., Gent : 3, 10.

Verantwoording der tekeningen

- E. Raeymaekers D.M.S.A.: 13, 14, 15.
- G. Everaert D.M.S.A.: 22 a/b/c/d.